

Fremsat den 2. oktober 2013 af social-, børne- og integrationsministeren (Annette Vilhelmsen)

Forslag

til

Lov om ændring af lov for Grønland om børns retsstilling og arvelov for Grønland

(Fastslåelse af faderskab til børn født uden for ægteskab før ikrafttræden af lov for Grønland om børns retsstilling m.v.)

§ 1

I lov nr. 197 af 16. juni 1962 for Grønland om børns retsstilling foretages følgende ændringer:

1. § 5, stk. 3, affattes således:

»Stk. 3. Når betingelserne i § 278, stk. 4, i retsplejelov for Grønland er opfyldt, kan landsdommeren ved Grønlands Landsret tillade, at sagen anlægges efter udløbet af fristerne i stk. 2.«

2. § 6, stk. 2, ophæves.

3. I § 10, stk. 2, ændres »Overøvrigheden« til: »Rigsombudsmanden«.

4. Efter § 23 indsættes:

»§ 23 a. Et barn, der er født uden for ægteskab i Vestgrønland før den 1. juni 1963 eller i Nord- eller Østgrønland før den 1. juli 1974, kan uanset § 26 anlægge sag om faderskab.

Stk. 2. Barnets dødsbo og barnets mor eller hendes dødsbo kan ligeledes anlægge sag efter stk. 1.

Stk. 3. Bestemmelserne om faderskab til børn født uden for ægteskab i lovens kapitel 1 og bestemmelserne om sager om faderskab i retsplejelov for Grønland finder tilsvarende anvendelse på en sag efter stk. 1, jf. dog stk. 4 og 5.

Stk. 4. Sag efter stk. 1 anlægges ved kredsretten på det sted, hvor barnet har hjemting. Har barnet ikke hjemting i Grønland, anlægges sagen ved kredsretten på det sted, hvor en mand, som barnet angiver at være dets far, har hjemting, eller, hvis den pågældende mand er afgang ved døden, ved den kredsret, der behandler hans dødsbo. Hvis der ikke er værneting for sagen efter 1. og 2. pkt., anlægges den ved Sermersooq Kredsret.

Stk. 5. Hvis det er nødvendigt, kan retten beskikke en rettergangsfuldmægtig for et barn, der anlægges sag efter stk. 1.«

§ 2

I arvelov for Grønland, lov nr. 154 af 27. maj 1964, foretages følgende ændringer:

1. § 4, stk. 2, ophæves.

2. § 36 ophæves.

§ 3

Loven træder i kraft den 1. januar 2014.

§ 4

Stk. 1. Et barn, hvis faderskabssag efter den hidtil gældende bestemmelse i § 6, stk. 2, i lov for Grønland om børns retsstilling er afgjort ved, at en mand eller flere mænd er anset som bidragspligtig, kan uanset § 278, stk. 1, i retsplejelov for Grønland fremsætte anmodning om genoptagelse af faderskabssagen.

Stk. 2. Barnets dødsbo og barnets mor eller hendes dødsbo kan ligeledes fremsætte anmodning efter stk. 1.

Stk. 3. Bestemmelserne om faderskab til børn født uden for ægteskab i kapitel 1 i lov for Grønland om børns retsstilling og bestemmelserne om sager om faderskab i retsplejelov for Grønland finder tilsvarende anvendelse på en sag efter stk. 1, jf. dog stk. 4.

Stk. 4. Hvis det er nødvendigt, kan retten beskikke en rettergangsfuldmægtig for et barn, der fremsætter anmodning efter stk. 1.

§ 5

Faderskab, der er fastslået efter lovens § 1, nr. 4, eller § 4, kan ikke begrunde genoptagelse af et dødsbo, der er afsluttet

på det tidspunkt, hvor sag om faderskabet blev anlagt, eller hvor anmodning om genoptagelse af en afsluttet faderskabs-sag blev fremsat.

Bemærkninger til lovforslaget

Almindelige bemærkninger

Indholdsfortegnelse

1. Indledning og baggrund
 - 1.1. Indledning
 - 1.2. Baggrund
 - 1.3. Historisk udredning
2. Lovforslagets formål
3. Lovforslagets indhold
 - 3.1. Faderskab
 - 3.1.1. Faderskabsreglerne i Danmark
 - 3.1.1.1. 1908-loven
 - 3.1.1.2. 1937-loven
 - 3.1.1.3. 1960-loven
 - 3.1.1.4. 2001-loven (Gældende ret)
 - 3.1.2. Faderskabsreglerne i Grønland
 - 3.1.2.1. Regulativet fra 1929
 - 3.1.2.2. Børneloven for Grønland - 1962 (Gældende ret)
 - 3.1.3. Forholdet til Danmarks internationale forpligtigelser
 - 3.1.4. Regeringens overvejelser
 - 3.1.5. Den foreslåede ordning
 - 3.2. Behandlingen af faderskabssager
 - 3.2.1. Reglerne om behandlingen af faderskabssager i Grønland (Gældende ret)
 - 3.2.2. Regeringens overvejelser
 - 3.2.3. Den foreslåede ordning
 - 3.3. Arveret
 - 3.3.1. Arverets- og genoptagelsesreglerne i Grønland (Gældende ret)
 - 3.3.1.1. Arveretsreglerne
 - 3.3.1.2. Genoptagelsesreglerne
 - 3.3.2. Forholdet til Danmarks internationale forpligtigelser
 - 3.3.3. Regeringens overvejelser
 - 3.3.4. Den foreslåede ordning
4. Ajourføring af den familieretlige lovgivning for Grønland
5. Ligestillingsmæssige konsekvenser
6. Økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige
7. Økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet
8. Administrative konsekvenser for borgerne
9. Miljømæssige konsekvenser
10. Forholdet til EU-retten
11. Hørte myndigheder, organisationer m.v.
12. Samlet vurdering af lovforslagets konsekvenser

1. Indledning og baggrund

1.1. Indledning

Det overordnede formål med forslaget er at forbedre retsstillingen for børn født uden for ægteskab i Grønland. Dette sker dels ved at give et barn, der er født uden for ægteskab i Grønland før lov for Grønland om børns retsstilling trådte i kraft i den 1. juni 1963 (for Nord- og Østgrønland dog først den 1. juli 1974), mulighed for at anmode om rejsning af sag om, hvem der er dets far, dels ved at give et barn, der er født uden for ægteskab i Grønland efter lovens ikrafttræden, men hvis faderskabssag er afgjort med, at en mand eller flere mænd er anset som bidragspligtig(e), mulighed for at anmode om genoptagelse af sagen, selvom de almindelige betingelser for genoptagelse af en faderskabssag ikke er opfyldt. Der henvises i øvrigt til afsnit 1.2. nedenfor om baggrund, herunder om ikrafttræden af børnelov for Grønland.

Det foreslås således, at faderskab til de omhandlede børn skal have samme retsvirkninger som faderskab fastslået efter børneloven for Grønland, herunder at barnet får arveret efter sin far og hans slægt. Faderskab kan dog ikke begrunde genoptagelse af et dødsbo, der var afsluttet på det tidspunkt, hvor faderskabssagen blev anlagt, eller hvor anmodningen om genoptagelse af en afsluttet faderskabssag blev fremsat.

1.2. Baggrund

Lov nr. 197 af 16. juni 1962 for Grønland om børns retsstilling (herefter børneloven for Grønland) trådte i kraft for Vestgrønland den 1. juni 1963. Ved anordning nr. 241 af 6. maj 1974 om ikrafttræden i Nord- og Østgrønland af lov for Grønland om børns retsstilling blev loven sat i kraft for Nord- og Østgrønland den 1. juli 1974.

Børneloven for Grønland indeholder bestemmelser om faderskabet til børn, uanset om de er født i ægteskab eller uden for ægteskab. Loven indeholder endvidere bestemmelser om forældrenes forsørgelsespligt over for deres børn.

Ved loven blev det muligt at fastslå et egentligt faderskab til børn født uden for ægteskab i Grønland. Dette betød bl.a., at de pågældende børn fik arveret efter deres far og hans slægt efter den dagældende arvelov for Grønland, jf. lov nr. 190 af 7. juni 1958 (herefter 1958-arveloven). Herved blev retstilstanden for børn født uden for ægteskab i Grønland bragt på linje med den retstilstand for børn født uden for ægteskab, der blev indført i Danmark ved lov nr. 131 af 7. maj 1937 om børn uden for ægteskab.

Reglerne i børneloven for Grønland om faderskab til børn født uden for ægteskab finder imidlertid kun anvendelse på børn, der er født efter lovens ikrafttræden. Før lovens ikrafttræden var der adgang til at pålægge en mulig far til et barn

født uden for ægteskab at betale bidrag til barnet (bidragspligt), men det var ikke muligt at dømme en mand som far til et barn med den virkning, at barnet fik arveret efter ham. I dette lovforslag anvendes betegnelsen ”juridisk faderløse børn” bl.a. om sådanne børn.

Der er fra grønlandsk side udtrykt ønske om, at der etableres mulighed for at få fastslået faderskabet til børn, der er født uden for ægteskabet i Grønland før ikrafttrædelsen af børneloven for Grønland, og at disse børn får arveret efter deres far.

Med dette forslag opfyldes dette ønske, idet ”juridisk faderløse børn” får mulighed for at indlede en faderskabssag. Et faderskab, der er fastslået på denne måde, medfører bl.a., at barnet får arveret i verserende og fremtidige dødsboer efter sin far og hans slægt.

Samtidig foreslås det, at børn, der er født uden for ægteskab efter ikrafttrædelsen af børneloven for Grønland, og hvis faderskabssag er afgjort ved, at der ikke er fastslået et egentligt faderskab, men ved, at en mand eller flere mænd er anset som bidragspligtig over for barnet, får mulighed for at anmode om genoptagelse af deres faderskabssag, også selv om de gældende betingelser for anmodning om genoptagelse ikke er opfyldt. Det foreslås, at betegnelsen ”juridisk faderløse børn” også anvendes om sådanne børn. Et faderskab fastslået på denne måde medfører bl.a., at barnet får arveret i verserende og fremtidige dødsboer efter sin far og hans slægt.

1.3. Historisk udredning

Som et led i overvejelserne om forbedring af retstilstanden for de ”juridisk faderløse børn” indgik Grønlands Landsstyre og den daværende danske regering (Venstre og Det Konservative Folkeparti) en aftale om udarbejdelse af en udredning om retsstillingen for børn født uden for ægteskab i Grønland frem til ikrafttrædelsen af børneloven for Grønland. Der blev aftalt følgende kommissorium for udredningen:

”Regeringen anmoder – efter drøftelse med Grønlands Selvstyre – professor Linda Nielsen, adjunkt Sniff Andersen-Nexø og cand. mag. Jens Heinrich om at udarbejde en historisk udredning om baggrunden for, at retsstillingen for børn født uden for ægteskab var forskellig i Grønland og i Danmark frem til ikrafttrædelsen for Vestgrønland i 1963 og for Østgrønland i 1974 af lov nr. 197 af 16. juni 1962 for Grønland om børns retsstilling.

Udredningen bør beskrive retsstillingen for børn født uden for ægteskab efter grønlandsk henholdsvis dansk ret fra omkring 1914, hvor man får de første positive bestemmelser i Grønland, og frem til 1963 henholdsvis 1974 samt foretage en sammenlignende analyse af retsstillingen. Udredningen bør endvidere bl.a. beskrive, hvilke overvejelser der lå til grund for at opretholde henholdsvis ændre retsstillingen i Grønland i perioden, samt i hvilket omfang der var dialog mellem danske og grønlandske myndigheder herom.

...

Kildemateriale

Grundlaget for forskernes undersøgelse vil bl.a. være de akter, som måtte bero hos berørte statslige myndigheder, især det tidligere Ministerium for Grønland, Justitsministeriet, Statsministeriet og Rigsombudsmanden i Grønland (tidligere Landshøvdingen over Grønland). Forskerne vil endvidere kunne anmode om adgang til akter hos andre myndigheder.

Forskerne vil få adgang til myndighedernes akter, herunder i Rigsarkivet. Myndighederne vil i den forbindelse bestræbe sig på at yde arkivadgang og meroffentlighed i videst muligt omfang og er indstillede på at medvirke til offentliggørelse af bilagsmateriale i forbindelse med forskernes udgivelse af udredningen.

Grønlands Selvstyre har tilkendegivet, at selvstyrets relevante akter vil blive stillet til rådighed efter anmodning fra forskerne på de vilkår, som selvstyret angiver.

De nærmere retningslinjer for forskernes adgang til og brug af akter hos danske myndigheder fremgår af bilaget til kommissoriet.”

Udredningen blev afgivet til Statsministeriet d. 1. juni 2011 med titlen ”Historisk udredning om retsstillingen for børn født udenfor ægteskab i Grønland 1914-1974”. Udredningen indeholder nedenstående sammenfatning. Der henvises i øvrigt til afsnit 3.1.1. og 3.1.2. nedenfor.

”Udredningen har vist, at der fra 1914 til 1963/1974 i perioder har været stor forskel på retsstillingen for børn født uden for ægteskab i henholdsvis Grønland og Danmark:

I Danmark var der efter 1908-loven først og fremmest regler om faderskab ved anerkendelse eller en dom om, at faderen eller de mulige fædre blev forpligtet til at betale børnebidrag. Fokus var på den økonomiske forsørgelse. Ved lovgivningen fra 1937 blev fokus suppleret med det ”naturlige slægtskab”, således at det blev obligatorisk at fastslå faderskabet til børn uden for ægteskab. Der kunne dømmes til faderskab, hvis der var ført bevis for et virkeligt slægtskabsforhold mellem far og barn. I så fald fik barnet samme retsstilling som et barn født i ægteskab med hensyn til arv og retten til faderens familienavn – det blev ”lovligt medlem af faderens familie”, hvilket blev anset som et ”retfærdighedskrav”. Der var forskellige regler for ”ægtebørn” og for ”børn uden for ægteskab”, og der kunne dømmes både til faderskab og til bidragspligt. Flere mulige fædre kunne blive pålagt at betale børnebidrag, men moderen fik dog kun ét børnebidrag. Bidragspligt medførte ikke retsvirkninger i form af arv og navn. Ved børneloven af 1960 blev fokus udvidet med barnets rettigheder og tarv, og på den baggrund blev ligestillingen mellem børn født i og uden for ægteskab ført igennem. Der kunne enten dømmes til faderskab med fulde retsvirkninger eller ske frifindelse.

Hensynet til, at barnet får en fader er blevet endnu mere udtalt i børneloven fra 2001; og det er først her, at man lægger vægt på faderskabets følelses- og identitetsmæssige betydning for barnet.

I *Grønland* fastsatte et regulativ fra 1914, at enhver barnefader skulle betale børnebidrag. Bidragene skulle betales uanset om faderen var dansk eller grønlandsk, men satserne var forskellige for de to grupper. Børnebidragene blev indbetalt til sparekassen. Fokus var som i den danske lovgivning fra 1908 på den økonomiske forsørgelse. Regulativet blev ændret i 1929, men svarede i store træk til de ældre regler. Der var ikke regler om faderskab. Den danske lovgivning fra 1937 blev ikke sat i kraft for Grønland. Dermed blev fokus ikke udvidet med "det naturlige slægtskab", ligesom der ikke blev ligestilling med ægtebørnene, baseret på et "retfærdighedskrav". Den juridiske ekspedition til Grønland i 1948/1949 anbefalede, at der indførtes regler om ægtebørn, svarende til 1937-loven, men var langt mere forbeholden over for at indføre de danske regler om adgang til at fastslå faderskab for børn født uden for ægteskab. Først ved loven af 1962 om børns retsstilling indførtes regler som svarende til de danske om faderskab med deraf følgende arveret. På dette tidspunkt suppleres fokus således med "det naturlige slægtskab" og "ligestilling", baseret på et "retfærdighedskrav". Muligheden for at dømme til bidragspligt fastholdes dog, bl.a. af hensyn til problemerne med at benytte bevismidler knyttet til blodtypebestemmelser.

Den grønlandske børnelov blev først betragtet som en overgangslov, der skulle erstattes af den danske, så snart problemerne omkring blodprøverne var løst. Det viste sig imidlertid langt mere vanskeligt end ventet, hvilket blev afgørende for, at man i 1974 satte den grønlandske børnelov i kraft også for Nord- og Sydgrønland (Social-, Børne- og Integrationsministeriet: Rettelig Nord- og Østgrønland, jf. afsnit 1.2.).

Forskellen er således især, at der ikke var hjemmel i lovgivningen til at fastslå en endelig faderskabsforpligtelse for et barn uden for ægteskab i perioden 1914 til 1962/1974 i Grønland. Denne manglende mulighed har haft betydning for, at der har været en gruppe børn, der nu er voksne, som ikke fik en juridisk fader og derfor betegner sig som "juridisk faderløse".

Begrundelserne for børnelovens udformning har især knyttet sig til 3 forhold:

For det første *moralske overvejelser* knyttet til hvad det ville betyde for seksualmoralen og antallet af børn uden for ægteskab, hvis der blev indført regler om faderskab. Bekymringen for at det ville medføre uansvarlighed, særlig fra kvindernes side, var udtalt, og der var et udbredt ønske om at beskytte "sædeligheden", familien og ægteskabet. Det blev anført, at "tiden ikke var moden".

For det andet *økonomiske hensyn* til at sikre barnet forsørgelse. Dette blev anset altafgørende og overskyggede andre

hensyn, herunder hensyn til barnet. Man var derfor også betænkelig ved at risikere en situation, hvor man ikke fik en mand, der kunne sikre barnets forsørgelse – som i så fald ville blive en byrde for de offentlige kasser.

For det tredje *vanskelighederne knyttet til bevis* for faderskabet, da de blodtypebestemmelser, der blev anvendt i Danmark ikke var velegnede for grønlandske forhold, og det derfor kunne være vanskeligt at sikre faderskabet. Hertil kom, at en regel om obligatorisk fastslåen af faderskab ikke ville hjælpe, hvis det ved danske fædre, f.eks. håndværkere, var vanskeligt at finde dem, fordi de var rejst tilbage til Danmark.

Spørgsmålet om *barnets rettigheder* blev i det undersøgte tidsrum ikke inddraget i overvejelserne. Risikoen for stigmatisering blev kun ganske sporadisk behandlet, og barnets behov for en faderskikkelse og at sikre sin identitet, blev slet ikke berørt. Disse hensyn er først kommet til senere.

Set i en bredere historisk kontekst har såvel den koloniale som den postkoloniale relation mellem Grønland og Danmark haft afgørende betydning for retsstillingen for børn født uden for ægteskab:

Både for udformningen af de konkrete regler for disse børn; og for dialogen mellem og graden af indflydelse for grønlandske og danske folkevalgte og embedsfolk.

Grønland var indtil 1953 en dansk koloni, som blev styret administrativt fra København først af den Kongelige Grønlandske Handel, siden af Grønlands Styrelse. I Grønland fandtes der to forskellige retssystemer for hhv. danske og grønlandske indbyggere; mens den førstnævnte blev nedfældet i instrukser mv., bestod den sidste frem til 1950'erne hovedsageligt af sædvaneret. Igennem første halvdel af det 20. århundrede voksede det grønlandske ønske om større medbestemmelse og ansvar, og i takt hermed den opfattelse fra dansk side, at grønlænderne var blevet mere modne og dermed parate til at blive inddraget i beslutningsprocesserne. Grønlænderne var i forbindelse med moderniseringen af Grønland i høj grad indstillet på en udvikling i tæt tilknytning til dansk kultur og sprog. Ønsket om ligestilling i tilknytning og indenfor rammerne af det danske rige var gennemgående; men også den opfattelse, at der i ligestillingen måtte tages højde for de "*særlige grønlandske forhold*".

Udformningen af reglerne i Grønland har både før og efter den formelle ligestilling i 1953 knyttet sig til *ideen om, at forholdene var anderledes* i Grønland end i Danmark: I kolonitiden betragtede Danmark grønlænderne som umodne og på et lavere kulturelt stade, hvorfor danske retsregler for børn uden for ægteskab ikke mentes at være relevante og anvendelige. Heller ikke grønlænderne efterlyste i denne periode en egentlig retlig ligestilling, men tog gennem årene ofte initiativer med hensyn til at etablere regler for *forsørgelsen* af børn født uden for ægteskab, og at regulere på bidragene og mulighederne for at inddrive dem.

Fra midten af det 20. århundrede tog de grønlandske regler derimod afsæt i de danske, hvilket blev betragtet som en afgørende forudsætning for at realisere den ønskede ligestilling. Fokus blev derfor ikke længere så entydigt rettet mod forsørgelsen, men mod at sikre børn født uden for ægteskab i Grønland den samme retsstilling, som de havde i Danmark. Indarbejdet i denne fælles forståelse var imidlertid også, at der fortsat var afgørende forskel på grønlandske og danske forhold, som nødvendiggjorde en vis tillem্পning af reglerne. Det kom til udtryk bl.a. i den grønlandske arvelov fra 1958 og i børneloven fra 1962, hvor de *særlige grønlandske forhold* rummede så forskellige fænomener som grønlandske familiemønstre og den grønlandske tankegang – og tekniske vanskeligheder forbundet med blodtypestatistiske analyser på materiale fra Grønland.

Dialogen mellem Grønland og Danmark om de grønlandske regler for børn født uden for ægteskab tog sin start allerede i slutningen af 1800-tallet. Initiativer kom til tider fra den ene, og til tider fra den anden side. Mens den danske administration var sen til at reagere på grønlandske initiativer angående børnenes forsørgelse frem til omkring 1950, var det derefter omvendt fra den danske administrations side, at der blev presset på for mere radikale ændringer i børnenes retsstilling. Gennem det meste af perioden stødte danske forslag om nye regler eller grundlæggende forandringer i disse ofte på en udbredt skepsis og modstand i de grønlandske landsråd. Fra 1960'erne og frem havde der dog udviklet sig en fælles forståelse og målsætning for lovgivningen vedrørende børns retsstilling. Den endelige beføjelse til at fastlægge regler og lovgivning har i hele den undersøgte periode ligget hos de danske myndigheder.

Et forholdsvist stort antal børn i Grønland har været underlagt de beskrevne regler. Her er tale om børn, hvis (formodede) fædre var af både grønlandsk, dansk og anden nationalitet; og mange er formentlig især i den tidlige del af perioden blevet 'ægtebørn', idet deres forældre giftede sig efter fødslen.

...”.

2. Lovforslagets formål

Grundlæggende har børn født uden for ægteskab samme retsstilling, hvad enten de er født i Grønland eller Danmark. To grupper af grønlandske børn har dog en anden retsstilling, idet de ikke har mulighed for at få fastslået, hvem der er far til dem. Det drejer sig om børn, der er født uden for ægteskab i Grønland før børneloven for Grønland trådte i kraft, og børn, der er født uden for ægteskab i Grønland efter lovens ikrafttræden, men hvis faderskabssag er afgjort ved, at en mand eller flere mænd alene er anset som bidragspligtig(e) over for barnet.

Det overordnede formål med forslaget er at forbedre retsstillingen for disse to grupper af børn. Dette gennemføres dels ved at give et barn, der er født uden for ægteskab i Grønland før børneloven for Grønland trådte i kraft, mulighed for at

anmode om rejsning af sag om, hvem der er dets far, dels ved at give et barn, der er født uden for ægteskab i Grønland efter lovens ikrafttræden, men hvis faderskabssag er afgjort ved, at en mand eller flere mænd er anset som bidragspligtig(e) over for barnet, mulighed for at anmode om genoptagelse af sagen, selvom de gældende betingelser for genoptagelse ikke er opfyldt. Endvidere afskaffes muligheden for at afslutte en faderskabssag ved en dom til bidragspligt, når det ikke er muligt at dømme en mand som far til barnet.

Det foreslås, at faderskab til de omhandlede børn skal have samme retsvirkninger som faderskab fastslået efter børneloven for Grønland, herunder at barnet får arveret efter sin far og hans slægt. Faderskab kan dog ikke begrunde genoptagelse af et dødsbo, der var afsluttet på det tidspunkt, hvor faderskabssagen blev anlagt, eller hvor anmodningen om genoptagelse af en afsluttet faderskabssag blev fremsat.

3. Lovforslagets indhold

Lovforslaget indeholder følgende hovedelementer:

- Et barn, der er født uden for ægteskab i Grønland før børneloven for Grønland trådte i kraft, får mulighed for at anmode om rejsning af faderskabssag.
- Et barn, der er født uden for ægteskab i Grønland efter lovens ikrafttræden, men hvis faderskabssag er afgjort med, at en mand eller flere mænd er anset som bidragspligtig(e) over for barnet, får mulighed for at anmode om genoptagelse af sagen, selvom de almindelige betingelser for genoptagelse ikke er opfyldt.
- Muligheden for at afslutte en faderskabssag ved en dom til bidragspligt afskaffes.
- Faderskab, der er resultatet af sådanne sager, har samme retsvirkninger som faderskab fastslået efter børneloven for Grønland, hvilket bl.a. indebærer, at barnet har arveret i verserende og fremtidige dødsboer efter sin far og hans slægt. Faderskab kan dog ikke begrunde genoptagelse af et dødsbo, der var afsluttet på det tidspunkt, hvor faderskabssagen blev anlagt, eller hvor anmodningen om genoptagelse af en afsluttet faderskabssag blev fremsat.

3.1. Faderskab

I det følgende redegøres der for den gældende lovgivning om faderskabet til børn født uden for ægteskab i henholdsvis Danmark og Grønland. Redegørelserne indledes med en gennemgang af udviklingen af lovgivningen på dette område i henholdsvis Danmark og Grønland.

Generelt er formålet med regler om faderskab at fastslå, hvilken mand der anses som far til et barn. Dette har retlige, slægtsmæssige og følelsesmæssige dimensioner.

For *børn født i ægteskab* gælder normalt den såkaldte ”pater est-regel”, hvorefter et barn, der kan være avlet under moderens ægteskab, anses som barn af ægtemanden. Denne definition af ”pater est-reglen” følger af § 2, stk. 1, i børneloven for Grønland.

Faderskabet til *børn født uden for ægteskab* fastslås normalt ikke automatisk, og der består ikke nødvendigvis en pligt til at søge faderskabet til sådanne børn fastslået. Faderskabet fastslås normalt enten ved, at den pågældende mand anerkender faderskabet, eller ved, at en kompetent myndighed fastslår, at den pågældende mand anses som far til barnet.

Det fastlægges i lovgivningen, hvilke retsvirkninger et faderskab har, enten generelt eller inden for de enkelte sagsområder. Inden for person-, familie- og arveretten har faderskab navnlig retsvirkninger i forhold til forsørgelsespligt, forældreansvar, navn og arveret. Et faderskab har normalt ikke kun betydning i det indbyrdes forhold mellem far og barn. Faderskabet kan også have betydning i forhold mellem faderens slægt og barnets slægt, navnlig i forhold til arveret. Retsvirkningerne af et faderskab kan bl.a. afhænge af, om barnet er født i eller uden for ægteskab.

3.1.1. Faderskabsreglerne i Danmark

Faderskabsreglerne i dansk ret for børn født uden for ægteskab har gennem tiderne været taget forskellige hensyn. I den historiske udredning fremhæves følgende hovedtendenser i udviklingen:

I middelalderen havde faderskabsreglerne til formål at fastlægge eller udelukke barnets *tilhørsforhold til faderens slægt*. Et barn fik status som ægtebarn, hvis faderen anerkendte det som sit. Hvis han ikke var gift med barnets mor, kunne han anerkende det som "slegfredsbarn", hvilket dog ikke indebar nogen retlig pligt til at forsørge barnet. En mand kunne sætte sine "slegfredsbørn" i arv, men de fik kun halv arvelod i forhold til hans ægtebørn. De børn, som han ikke anerkendte – såkaldte "horebørn" – havde han ingen forpligtelser overfor.

Fra sidste del af 1600-tallet fik reglerne en drejning i retning af moralsk-religiøse hensyn – at *modvirke synd og beskytte sædeligheden*. Ægteskabsbrud og seksuelle forhold uden for ægteskab blev gjort strafbare.

Fra midten af 1700-tallet blev det primære mål med faderskabsreglerne ændret til *sikring af børnenes forsørgelse*. Faderen til et barn født uden for ægteskab fik således pligt til i et vist omfang at betale bidrag til forsørgelsen af barnet. Ønskerne om at sikre børnenes forsørgelse drejede sig ikke så meget om vor tids tanker om børns rettigheder og tarv. Det bærende element var datidens ide om, at statens trivsel afhæng af en talrig og sund befolkning. I det perspektiv var det vigtigt at sikre reproduktionen og opfostringen af de næste generationer af nyttige samfundsborgere. Børnene blev med andre ord vigtige for staten, uanset forældrenes civilstand.

Senere blev faderens forsørgelsespligt suppleret med mulighed for, at moderen til et barn født uden for ægteskab kunne få *normalbidraget udbetalt forskudsvis* af det offentlige, hvis hun var i trang, og faderen ikke kunne betale bidraget. Herved havde samfundet forpligtiget sig til i sidste instans at sikre det økonomiske grundlag for mor og barn, hvis bidragene udeblev.

Af den historiske udredning fremgår, at indtil 1953, hvor Grønland ophørte med at være en koloni, var dansk lovgivning ikke gældende for Grønland. Derefter er al ny dansk lovgivning gældende for Grønland, medmindre andet følger af den enkelte lov.

3.1.1.1. 1908-loven

Lov nr. 130 af 27. maj 1908 indeholdende bestemmelser om børn udenfor ægteskab og disses forældre (herefter 1908-loven) videreførte den hidtidige retstilstand, jf. afsnit 3.1.1. Faderskab til et barn født uden for ægteskab medførte således pligt til at betale bidrag til forsørgelsen af barnet. Moderen kunne få dele af bidraget udbetalt forskudsvis af det offentlige, og hun kunne få bistand fra det offentlige til at få den resterende del af bidraget inddrevet.

I den historiske udredning er loven beskrevet således:

"Ved 1908-loven blev *kimen* lagt til regler om, at det skulle være obligatorisk at fastslå faderskabet til et barn. Dette var først og fremmest begrundet i det offentlige interesser i faderens deltagelse i udgifter til barnets forsørgelse via børnebidrag. Ved loven blev det pålagt moderen at afgive forklaring om barnets far, når der blev søgt hjælp til barnets underhold af det offentlige. Faderskab kunne i almindelighed kun fastslås ved frivillig anerkendelse, hvorved barnet fik faderens navn. Blev sagen afgjort ved dom, lød afgørelsen blot på, at faderen eller de mulige fædre blev forpligtet til at betale bidrag til barnets underhold. Der var således ikke arveret efter faderen."

Den samtidigt vedtagne lov nr. 131 af 27. maj 1908 indeholdende nogle bestemmelser om hustruers og ægtebørns retstilling vedrørte hovedsagelig ægtemandens pligt til at betale bidrag til forsørgelsen af barnet, herunder om forskudsvis udbetaling og inddrivelse af børnebidrag.

Ingen af de to love indeholder særskilte regler om fastslåelse af faderskab.

3.1.1.2. 1937-loven

Ved lov nr. 131 af 7. maj 1937 om børn uden for ægteskab (herefter 1937-loven) blev retstilstanden for børn født uden for ægteskab ændret radikalt, idet der blev indført ligestilling mellem børn født i og uden for ægteskab. Denne ligestilling blev slået fast i lovens § 1: "Børn uden for Ægteskab har samme retlige Stilling i Forhold til deres Forældre som Ægtebørn, medmindre Lovgivningen udtrykkelig fastsætter andet.". Dette indebar bl.a., at barnet fik arveret efter sin far og fik ret til at bære faderens familienavn.

Det blev endvidere obligatorisk at rejse faderskabssag, og moderen fik pligt til at oplyse, hvem der kunne være far til barnet. Under faderskabssagen kunne den angivne far anerkende faderskabet. Gjorde han ikke det – eller var der flere faderskabsmuligheder – blev en mand anset som far til barnet, når retten fandt det bevist, at han havde haft samleje med moderen inden for avlingstiden, uden at der forelå om-

stændigheder, som udelukkede, at barnet kunne ”være frugten heraf”, at der ikke fandtes grund til at antage, at moderen inden for avlingstiden også havde haft samleje med en anden mand, der kunne være far til barnet, og at der i øvrigt ikke forelå omstændigheder, som gjorde det tvivlsomt, at den pågældende var far til barnet.

Blev ingen anset som far til barnet, blev den mand eller de mænd, som havde haft samleje med moderen inden for avlingstiden, anset som bidragspligtig(e) over for barnet, medmindre der forelå omstændigheder, som udelukkede, at barnet kunne være avlet af den pågældende mand. Hvis flere mænd blev anset som bidragspligtige, skulle de hver især betale normalbidraget i børnebidrag. Bidragene tilkom det offentlige og indgik i en bidragsfond, mens mor og barn kun modtog ét normalbidrag fra det offentlige. Dom til bidragspligt medførte ikke retsvirkninger ud over pligten til at betale bidrag til forsørgelsen af barnet.

Muligheden for at dømme til bidragspligt hang sammen med, at de dagældende muligheder for at anvende biologiske bevismidler ikke var så gode, at man med sikkerhed enten kunne anse en mand som far til barnet eller kunne udelukke faderskabet for en involveret mand.

Samtidig blev der gennemført en lov om børn født i ægteskabet – lov nr. 132 af 7. maj 1937 om ægtebørn – der i modsætning til 1908-loven indeholdt regler om faderskabet til børn født i ægteskab, herunder om muligheden for at anfægte ægtemandens faderskab.

3.1.1.3. 1960-loven

Ved lov nr. 200 af 18. maj 1960 om børns retsstilling (herefter 1960-loven) blev de to børnelove om børn født uden for ægteskab (1908-loven og 1937-loven) slået sammen til en lov. I relation til retsvirkningerne af faderskab indførte loven ligestilling mellem børn født i og uden for ægteskab.

I relation til konstatering af faderskab blev de eksisterende forskelle opretholdt. For børn født uden for ægteskab blev pligten til at rejse faderskabssag og moderens oplysningspligt opretholdt. Faderskabsreglerne blev dog ændret sådan, at den, der inden for avlingstiden havde haft samleje med moderen, blev anset som fader til barnet, medmindre der forelå omstændigheder, som gjorde det lidet sandsynligt, at han var barnets far. Havde moderen inden for avlingstiden haft samleje med flere mænd, kunne en mand kun anses som far til barnet, såfremt der var væsentlig større sandsynlighed for, at barnet var avlet af ham end af en anden. Baggrunden for denne ændring var, at de retsmedicinske undersøgelser og blodtypestatistiske vurderinger var blevet så sikre, at det næsten altid kunne lade sig gøre at fastslå, hvem der måtte anses som far til barnet. Som en konsekvens af dette blev muligheden for at dømme en mand eller flere mænd til bidragspligt afskaffet.

Efter § 23 i 1960-loven gælder loven ikke for Grønland.

3.1.1.4. 2001-loven (Gældende ret)

De gældende regler om faderskab findes nu i børneloven – lov nr. 460 af 7. juni 2001 (herefter 2001-loven). Ved denne lov er der sket en yderligere ligestilling mellem reglerne om faderskab til børn født i og uden for ægteskab, idet faderskabet til et barn født uden for ægteskab kan registreres ved, at forældrene erklærer, at de sammen vil varetage omsorgen og ansvaret for barnet. Denne registrering af faderskabet sker i forbindelse med registrering af barnets fødsel efter nogenlunde samme principper som ved registrering af faderskabet til et barn født i ægteskab. Herudover har loven øget fokus på at sikre, at faderskabet til børn født uden for ægteskab fastslås.

3.1.2. Faderskabsreglerne i Grønland

3.1.2.1. Regulativet fra 1929

I 1929 blev der udsendt et nyt regulativ om forsørgelsen af børn født uden for ægteskab i Grønland, jf. skrivelse af 15. marts 1929 fra Indenrigsministeriet til landsfogederne indeholdende Regulativ angaaende Underholdsbidrag til Børn, født udenfor Ægteskab i Grønland (herefter kaldet Regulativet fra 1929).

Regulativet opretholdt den dagældende retstilstand, hvorefter den mand, der var far til et barn født uden for ægteskab, kunne pålægges at betale bidrag til forsørgelsen af barnet, uden at barnet derved fik arveret efter ham. Regulativet indeholdt således ikke regler om fastslåelse af egentligt faderskab.

I den historiske udredning er Regulativet fra 1929 beskrevet således:

”Regulativet fra 1929 om børn uden for ægteskab behandlede fremgangsmåden til konstateringen af underholdspligt fra faderen til barnet. Det blev fremhævet, at når kommunerådet kom til kundskab om, at der ved stedet var født et barn uden for ægteskab, skulle der tilvejebringes oplysning om, hvem barnefaderen kunne antages at være. Såfremt den pågældende stod under den grønlandske ret, skulle kredsretten indkalde ham til at afgive erklæring om, hvorvidt han vedkendte sig faderskabet.

Gjorde han det, blev sagen sendt til sysselmanden; gjorde han det ikke, eller udeblev han, blev sagen sendt til sysselretten. Hvis barnefaderen var bosat i en anden kommune, blev sagen sendt til sysselmanden. ...

Efter reglerne var konstateringen af underholdspligten således obligatorisk. ...

De Grønlandske kommuneråd gav overvejende udtryk for, at konstateringen af underholdspligten normalt ikke var forbundet med større vanskeligheder. Nægtede barnefaderen i første omgang, hvad der angiveligt ikke var helt sjældent, konfronteredes barnemoderen og barnefaderen, hvorefter barnefaderen angiveligt i de fleste tilfælde indrømmede. Nægtede den udlagte barnefader, eller udeblev han fra kom-

munerådet, skulle sagen ifølge Regulativet fra 1929 sendes til sysselretten. ...

I Regulativet fra 1929 fandtes ingen bestemmelser om, hvordan der skulle forholdes, når der måtte antages at foreligge samleje med flere i avlingstiden. Spørgsmålet blev rejst under udarbejdelse af regulativet i 1929, men et forslag om indførelse af regler herom blev afvist, ”idet det fandtes heldigst i så vidt omfang som muligt kun at komme ind på at udpege en enkelt, for hvis vedkommende der var størst sandsynlighed for, at han var den rette”. De grønlandske kredsretter (KR) syntes at have handlet i overensstemmelse hermed. Der var således ingen særskilte regler om flere bidragspligtige.

Sager, hvori danske blev udlagt som fædre til børn født udenfor ægteskab, var ikke helt sjældne. Disse sager blev ligesom andre rejst af kredsretten (KR), der indsendte sagen til sysselmanden. Denne var bemyndiget til at modtage barnefaderens anerkendelse af faderskabet, således at overenskomsten blev indsendt til landsfogeden til godkendelse. Hvis faderskabet ikke blev anerkendt, blev sagen indsendt til landsfogeden. ...

Om bevismidlerne var det i Regulativet fra 1929 foreskrevet, at sysselmanden, hvis det var nødvendigt, fik en erklæring fra vedkommende læge om barnets avlingstid. Herudover udtalte Regulativet, at sagen skulle afgøres under samtlige oplyste omstændigheder. Der måtte således dømmes efter de af parterne og eventuelt vidners afgivne forklaringer, særlig også efter det modtagne indtryk af parternes personlige optræden under sagen (”fasthed og sandfærdighed på den ene side, veghed og usandfærdighed på den anden”). Det bestemtes udtrykkeligt, at partsed ikke kunne finde anvendelse.

Blodtypebestemmelse blev i ret vidt omfang anvendt som bevismiddel. Der blev henvist til en række sager herom, og det blev fremhævet, at der på ”SR mødet” i 1949 blev fremsat ønske om at få meddelt retningslinjer for anvendelse deraf. Det blev betonet, at der hos mange syntes at herske den opfattelse, at blodtypebestemmelsen positivt er i stand til at vise, hvem der er far.”

3.1.2.2. Børneloven for Grønland - 1962 (Gældende ret)

De danske børnelove fra 1937 (se afsnit 3.1.1.2.) blev ikke sat i kraft for Grønland, men 1960-loven (se afsnit 3.1.1.3.) blev sat i kraft for Grønland ved lov nr. 197 af 16. juni 1962 for Grønland om børns retsstilling.

Efter § 26, stk. 1, i børneloven for Grønland trådte loven i kraft for Vestgrønland den 1. juni 1963. Ved anordning nr. 241 af 6. maj 1974 om ikrafttræden i Nord- og Østgrønland af lov for Grønland om børns retsstilling blev loven sat i kraft for Nord- og Østgrønland den 1. juli 1974. Bestemmelserne i lovens kapitel 1 (faderskab) og kapitel 2 (barnets forsørgelse) finder efter § 26, stk. 2, 1. pkt., kun anvendelse, hvor fødslen er sket efter lovens ikrafttræden. § 5 om fader-

skab til børn født i ægteskab finder dog også anvendelse, hvor fødslen er sket før lovens ikrafttræden.

Børneloven for Grønland svarer i vidt omfang til 1960-loven. I forhold til den tidligere retstilstand i Grønland indførte loven regler om faderskabet til børn født i ægteskab samt adgang til at fastslå egentligt faderskab til børn født uden for ægteskab.

I relation til denne gruppe af børn indeholder børneloven for Grønland en enkelt væsentlig fravigelse i forhold til 1960-loven: muligheden i Regulativet fra 1929 for at dømme en mand som bidragspligtig – uden fastslåelse af et egentligt faderskab – blev opretholdt.

Efter § 6, stk. 1, i børneloven for Grønland anses den, der har haft samleje med moderen inden for avlingstiden, som fader til et barn født uden for ægteskab. Dette gælder dog ikke, når der foreligger omstændigheder, der gør det tvivlsomt, om den pågældende er far til barnet. Denne bestemmelse svarer til § 6, stk. 1, i 1960-loven. Afgørelsen i de fleste faderskabssager træffes på grundlag af retsgenetiske undersøgelser, der er baseret på blodprøver el.lign. fra barnet og moderen sammenholdt med blodprøver el.lign. fra de involverede mænd. Fastslåelse af faderskab er dog ikke betinget af, at der kan gennemføres en retsgenetisk undersøgelse. De oplysninger, der er nødvendige for at fastslå et faderskab, kan således også fremkomme på andre måder, f.eks. hvis det gennem parts- og vidneforklaringer må lægges til grund, at moderen i avlingstiden alene har haft samleje med en mand, og det ikke på grund af sterilisering eller sygdom er udelukket, at den pågældende mand kan være far til barnet.

I situationer, hvor ingen anses som far til barnet, anses den mand eller de mænd, der har haft samleje med moderen inden for avlingstiden, efter § 6, stk. 2, i børneloven for Grønland som bidragspligtig over for barnet. Dette gælder dog ikke, når der foreligger omstændigheder, der udelukker, at barnet kan være avlet af den pågældende mand. Det følger af lovens § 19, at når der alene er fastslået bidragspligt, er bidraget det til enhver tid gældende normalbidrag. Hvis flere mænd er anset som bidragspligtige, skal de hver især betale normalbidraget i børnebidrag. Disse bidrag indbetales til kommunekassen. Det indkomne beløb udbetales til bidragsmodtageren – dog ikke udover et beløb svarende til normalbidraget. Dom til bidragspligt medfører ikke arveret. Domstolene i Grønland har oplyst, at man ikke har kendskab til tilfælde, hvor der inden for de senere år er truffet afgørelse om bidragspligt.

Loven fastlægger kun retsvirkningerne af et faderskab i forhold til forældres pligt til at forsørge deres børn. Denne forsørgelsespligt ophører ved barnets fyldte 18. år. Bidrag til undervisning og uddannelse kan dog pålægges indtil barnets fyldte 24. år. Reglerne om denne forsørgelsespligt findes i lovens kapitel 2.

Faderskab har også retsvirkninger på andre områder. Dette følger imidlertid ikke af børneloven for Grønland, men af lovgivningen på de omhandlede retsområder. Inden for familieretten m.v. har faderskab ud over forsørgelsespligt navnlig retsvirkninger i forhold til forældresansvar m.v., navn og arveret.

Efter § 8 i lov nr. 193 af 29. april 1981 om personnavne, der er sat i kraft for Grønland ved anordning nr. 549 af 21. august 1986, kan et barn tage et efternavn, der bæres eller har været båret af en af sine forældre, bedsteforældre eller oldeforældre, medmindre navnet er erhvervet på grundlag af ægteskab. Anvendelsen af denne bestemmelse forudsætter, at slægtskabet er fastslået retligt.

Reglerne om forældremyndighed m.v. findes i myndighedsloven, der er sat i kraft for Grønland ved anordning nr. 306 af 14. maj 1993.

Med hensyn til arveret henvises til afsnit 3.3. nedenfor.

2001-loven er ikke sat i kraft for Grønland, men den påtænkes sat i kraft for Grønland som et led i den generelle ajourføring af den familieretlige lovgivning for Grønland, jf. afsnit 4. nedenfor.

3.1.3. Forholdet til Danmarks internationale forpligtigelser

Efter artikel 8, stk. 1, i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention har enhver ret til respekt for bl.a. sit privat- og familieliv. Efter artikel 8, stk. 2, må ingen offentlig myndighed gøre indgreb i udøvelsen af denne ret, medmindre det sker i overensstemmelse med loven og er nødvendigt i et demokratisk samfund af hensyn til den nationale sikkerhed, den offentlige tryghed eller landets økonomiske velfærd, for at forebygge uro eller forbrydelse, for at beskytte sundheden eller sædeligheden eller for at beskytte andres rettigheder og friheder.

Efter Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols praksis er spørgsmål om faderskab omfattet af retten til privat- og familieliv. Dette følger bl.a. af sagen *Backlund mod Finland*, dom af 6. juli 2010, hvor Domstolen tog stilling til retten for et barn født uden for ægteskab til at få sin biologiske fars faderskab fastslået. I sagen fandt Domstolen, at det inddebar krænkelse af artikel 8, at et barns anmodning om at få sin biologiske fars faderskab fastslået var blevet afvist under henvisning til, at sagen ikke var blevet indledt inden for en lovfæstet frist, som der ikke kunne dispenseres fra. Dommen synes at fastslå en pligt for staten til at indrette lovgivningen således, at et barn har mulighed for efter en konkret vurdering at søge faderskabet fastslået.

Med forslaget sikres det, at de omhandlede faderskabsregler er i overensstemmelse med konventionen og Domstolens praksis.

Om retten for et barn født uden for ægteskab til at tage arv efter sin biologiske far henvises til afsnit 3.3. nedenfor, sær-

ligt afsnit 3.3.2. om forholdet til Danmarks internationale forpligtigelser på arveretsområdet.

3.1.4. Regeringens overvejelser

Gennemgangen af den danske og grønlandske faderskabslovgivning viser, at den delvise ligestilling mellem børn født i og uden for ægteskab, der blev gennemført i Danmark i 1937, først blev gennemført ved børneloven for Grønland, der blev vedtaget i 1962. Dette betyder, at et barn født uden for ægteskab i Grønland før lovens ikrafttræden ikke har mulighed for at få fastslået, hvem der er dets far.

Fra grønlandsk side lægges der stor vægt på, at dette problem løses, sådan at disse børn får mulighed for at få fastslået, hvem der er deres far.

Det er i dag ikke muligt at lave om på tidligere tiders lovgivningsmæssige beslutninger på faderskabsområdet, men det er muligt at søge at mindske forskellene mellem retstilstanden i Danmark og Grønland med hensyn til faderskab til børn født uden for ægteskab før ikrafttrædelsens af børneloven for Grønland ved at give disse børn mulighed for at få fastslået, hvem der er deres far.

Regeringen ønsker derfor at give disse børn mulighed for at rejse faderskabssag. Materielt skal sådanne afgørelser om faderskab træffes efter bestemmelsen i § 6, stk. 1, i børneloven for Grønland, der er beskrevet ovenfor i afsnit 3.1.2.2.

Som nævnt ovenfor i afsnit 3.1.2.2. er der i Grønland fortsat mulighed for ved dom at anse en mand som bidragspligtig over for et barn født uden for ægteskab, når faderskabet til barnet ikke kan fastslås. Selvom det er planen at sætte de nye faderskabsregler i 2001-loven i kraft for Grønland som et led i ajourføringen af den familieretlige lovgivning for Grønland (se nedenfor i afsnit 4), og selvom bestemmelsen om bidragspligt næppe har nogen praktisk betydning i dag, finder regeringen, at bestemmelsen bør ophæves. Med forslaget sættes der lovgivningsmæssigt et punktum for en væsentlig forskel mellem børn født i og uden for ægteskab i Grønland.

Faderskabssager, der er afgjort ved bidragspligt, kan kun søges genoptaget, når visse betingelser er opfyldt, jf. § 278 i retsplejelov for Grønland, der er beskrevet nedenfor i afsnit 3.2.1. Genoptages sagen, bliver det muligt at få fastslået et egentligt faderskab til barnet. Det kan imidlertid ikke udelukkes, at der kan forekomme situationer, hvor betingelserne for genoptagelse af sagen ikke er opfyldt. Regeringen ønsker at give de omhandlede børn mulighed for at søge sådanne faderskabssager genoptaget, selvom betingelserne herfor i den gældende lovgivning ikke er opfyldt.

Endelig ønsker regeringen, at faderskab, der er resultatet af de nævnte muligheder for at rejse faderskabssag eller få en afsluttet faderskabssag genoptaget, skal have samme retsvirkninger, som faderskabet til et barn født uden for ægteskabet har efter børneloven for Grønland, jf. ovenfor i afsnit 3.1.2.2.

3.1.5. Den foreslåede ordning

Regeringen foreslår, at der i børneloven for Grønland indsættes en bestemmelse, hvorefter et barn, der er født uden for ægteskab i Grønland før lovens ikrafttræden, kan anlægge sag om faderskab.

Regeringer foreslår videre, at der i loven indsættes en bestemmelse, der giver et barn, der er født uden for ægteskab i Grønland efter lovens ikrafttræden, men hvis faderskabssag er afgjort med, at en mand eller flere mænd alene er anset som bidragspligtig, mulighed for at fremsætte anmodning om genoptagelse af sagen, selvom de gældende betingelser for genoptagelse ikke er opfyldt.

Samtidig foreslås det, at muligheden for at dømme til bidragspligt afskaffes ved ophævelse af § 6, stk. 2, i børneloven for Grønland.

Retsvirkningerne af et faderskab, der er resultatet af de foreslåede muligheder for at rejse faderskabssag eller at få en afsluttet faderskabssag genoptaget, vedrører primært arve- og navneret. Retsvirkningerne af faderskab i relation til navn følger af den gældende navnelovgivning, jf. ovenfor i afsnit 3.1.2.2. Med hensyn til arveret henvises til afsnit 3.3. nedenfor.

3.2. Behandlingen af faderskabssager

3.2.1. Reglerne om behandlingen af faderskabssager i Grønland (Gældende ret)

Reglerne i § 6 børneloven for Grønland om, hvem der anses som far til et barn født uden for ægteskab (se afsnit 3.1.2.2.), suppleres af reglerne om behandlingen af sager om faderskab i retsplejelov for Grønland, jf. lov nr. 305 af 30. april 2008, navnlig lovens kapitel 26 om sager om faderskab. Børneloven for Grønland indeholder dog også enkelte sagsbehandlingsregler.

I § 8 i børneloven for Grønland fastslås det, at moderen til et barn født uden for ægteskab skal rejse faderskabssag straks efter fødslen ved henvendelse til politiet. Efter § 9 skal politiet drage omsorg for sagens videre behandling og indsendelse til kredsdommeren.

Efter retsplejelovens § 272, stk. 1, kan en faderskabssag anlægges her i riget, hvis sagsøgte har bopæl eller ophold her, hvis sagsøgte dødsbo behandles her eller har været behandlet her, eller hvis moderen eller barnet har bopæl her.

Faderskabssag anlægges efter § 273 ved moderens hjemting (bopæl). Har moderen ikke hjemting her i riget, anlægges sagen ved sagsøgte hjemting. Kan intet andet værneting påvises, anlægges sagen ved barnets hjemting eller efter justitsministerens bestemmelse ved en anden ret. Bestemmelsen indebærer bl.a., at en faderskabssag ikke kan behandles i Grønland, hvis moderen har hjemting i Danmark eller på Færøerne, heller ikke selvom sagen har nær tilknytning til Grønland, f.eks. fordi barnet har bopæl i Grønland.

Efter § 275, stk. 1, udarbejder kredsdommeren stævning i sagen, fastlægger tid og sted for retsmødet og sørger for, at stævningen forkyndes for den mulige far eller de mulige fædre.

Det antages, at domstolene af egen drift forestår behandlingen af faderskabssager, herunder drager omsorg for sagens oplysning. Til sammenligning henvises til § 456 h, stk. 1 og 2, i retsplejeloven for Danmark (lovbekendtgørelse nr. 1008 af 24. oktober 2012), hvorefter retten drager omsorg for sagens oplysning, træffer bestemmelse om afhøring af parter og vidner og om tilvejebringelse af udtalelser fra sagkyndige og andre bevismidler samt indkalder parter og vidner.

Hvis der er særlig anledning til det, kan retten efter § 275, stk. 2, i retsplejelov for Grønland beskikke en rettergangsfuldmægtig for moderen eller sagsøgte. Reglerne om beskikkelse af rettergangsfuldmægtige findes i lovens §§ 260 og 261. Efter disse bestemmelser beskikkes der som udgangspunkt en advokat som rettergangsfuldmægtig, men der kan også beskikkes andre jurister, hvis det findes forsvarligt. Den beskikkede rettergangsfuldmægtig har krav på et passende salær og godtgørelse for udlæg, der fastsættes af retten. Udgifterne hertil afholdes af statskassen.

Parter og vidner har efter lovens § 276 pligt til at møde og udtale sig om alle punkter af betydning for sagen. Reglerne om tvangsmidler over for vidner finder tilsvarende anvendelse. Reglerne herom findes i kapitel 12, der bl.a. indeholder regler om pligten til at afgive vidneforklaring og om tvangsmæssige foranstaltninger over for vidner, der udebliver fra et retsmøde eller nægter at afgive forklaring. Efter § 150, stk. 1, omfatter dette bl.a. bøde, løbende bøde og afhentning ved politiet.

Endvidere har sagens parter pligt til at underkaste sig undersøgelser, som efter rettens skøn er af betydning for sagens oplysning, f.eks. blodprøveudtagning med henblik på retsgenetiske undersøgelser. Det er ikke fastlagt ved lov, hvem der er part i en faderskabssag. I overensstemmelse med § 456 e i retsplejeloven for Danmark må det dog antages, at barnet, moderen og enhver mand, der kan være far til barnet – samt disses eventuelle dødsboer – er parter i sagen.

Hertil kommer, at retten efter reglerne om editionspligt i § 184 i retsplejelov for Grønland med visse undtagelser kan pålægge modparten eller tredjemand at forevise eller udlævere dokumenter, der er undergivet vedkommendes rådighed, og som har betydning for sagen.

Faderskab kan fastslås på to måder. Efter § 274 kan anerkendelse af faderskab ske enten i en skriftlig erklæring, som skal være afgivet ved personligt møde for politiet eller mundtligt ved personligt møde for kredsdommeren. Anerkendes faderskabet ikke, fastslås faderskabet ved dom.

Den ret, der sidst har afsagt dom i en faderskabssag, kan efter § 278 genoptage sagen til fornyet behandling, hvis en af parterne sandsynliggør, at dommen bygger på urigtige forudsætninger, og at nye oplysninger vil føre til en ændret af-

gørelse. Anmodning om genoptagelse må af faderen fremsættes for retten, senest 1 år efter at han er blevet bekendt med de omstændigheder, som anmodningen støttes på, og senest 5 år efter barnets fødsel. Genoptagelse af en faderskabssag efter udløbet af denne frist kan tillades af landsdommeren ved Grønlands Landsret, når særlige omstændigheder taler for det, og det må antages, at en fornyet behandling af sagen ikke vil medføre væsentlige ulemper for barnet. Bestemmelsen finder også anvendelse på faderskabssager, der alene er resulteret i en dom til bidragspligt.

Både efter børneloven for Grønland og efter retsplejelov for Grønland kan barnet – når det er fyldt 18 år og blevet myndigt – selv anlægge faderskabssag eller anmode om genoptagelse af en afsluttet faderskabssag.

Der kan anlægges faderskabssag eller fremsættes anmodning om genoptagelse af en afsluttet faderskabssag, selvom barnet, moderen eller den mulige far er afgået ved døden. Hverken retsplejeloven eller børneloven for Grønland indeholder regler, der specifikt vedrører behandlingen og afgørelsen af faderskabssager i sådanne situationer. Sådanne faderskabssager behandles og afgøres derfor efter de samme regler som andre faderskabssager. Den materielle afgørelse om faderskabet til børn født uden for ægteskab træffes således efter § 6 i børneloven for Grønland, der er beskrevet ovenfor i afsnit 3.1.2.2. Processuelt behandles sagerne efter ovenstående regler. Sag skal således anlægges ved den ret, der udpeges efter værnetingsbestemmelsen i § 273, og anmodning om genoptagelse af faderskabssag skal fremsættes over for den ret, der sidst har afsagt dom i sagen, jf. § 278.

Herefter skal det afklares, mod hvem faderskabssagen skal anlægges i situationer, hvor den opgivne far er afgået ved døden. Det bemærkes, at det følger af forslaget § 4, at faderskab, der er fastslået efter de foreslåede regler, ikke kan begrunde genoptagelse af et dødsbo, der er afsluttet på det tidspunkt, hvor faderskabssagen blev anlagt, eller hvor anmodningen om genoptagelse af en afsluttet faderskabssag blev fremsat, jf. neden for i afsnit 3.3.4.

Det følger af § 456 e, stk. 1, nr. 3, i den danske retsplejelov, at mænd eller dødsboer, som retten efter § 17 i 2001-loven skal inddrage i en faderskabssag, har partsstatus i sagen. Efter retsplejelovens § 456 f skal meddelelse om en faderskabssag gives til parterne. Er en part død, gives meddelelsen til dødsboet. Efter § 456 g, 2. pkt., skal retten beskikke en advokat for den opgivne far, hvis han er død, og der ikke gives møde af dødsboet.

Det fremgik indtil den 1. juli 2002 udtrykkeligt af § 456 f, stk. 3, og § 456 g, 3. pkt., i den danske retsplejelov, at sagen, når en formodet far var afgået ved døden, skulle rettes mod afdøde, og at retten i sådanne tilfælde skulle beskikke en advokat for den pågældende, hvis dødsboet ikke gav møde. Det fremgår af forarbejderne til de gældende bestemmelser (FT 2000-01, Tillæg A, s. 90), at der trods ændrede formuleringer ikke er tilsigtet ændringer i bestemmelsernes indhold.

Ordningen i Danmark er således efter retsplejelovens §§ 456 e og 456 g den, at en faderskabssag mod en afdød mand rettes mod hans dødsbo. Hvis dødsboet er afsluttet, anlægges sagen mod afdøde, for hvem der beskikkes en advokat.

Det fremgår af bemærkningerne til lov nr. 198 af 16. juni 1962 om ændringer i lov om rettens pleje i Grønland (FT 1961-62, Tillæg A, sp. 1641), at der ved udformningen af reglerne i loven om behandlingen af faderskabssager er taget udgangspunkt i de danske regler, som affattet ved lov nr. 201 af 18. maj 1960, men at man har søgt at affatte bestemmelserne så korte og klare som muligt.

Det fremgår endvidere af bemærkningerne til den gældende grønlandske retsplejelov (FT 2007-08, Tillæg A, s. 1439), at bestemmelserne vedrørende behandlingen af faderskabssager i den tidligere grønlandske retsplejelov er videreført stort set uændret i den nugældende lov, dog med en vis sproglig ajourføring. I bemærkningerne til den tidligere § 7 i kapitel 4, afdeling C, der er videreført i den nugældende § 275 i retsplejelov for Grønland, er det anført, at bestemmelsen bl.a. svarer til den dagældende § 456 g i den danske retsplejelov (FT 1961-62, Tillæg A, sp. 1643).

Retsstillingen i Grønland vedrørende anlæggelse af faderskabssag mod en afdød mand, herunder hvis hans dødsbo er afsluttet, må på den baggrund antages at svare til den danske, således at sagen anlægges mod hans dødsbo. Hvis dødsboet er afsluttet, anlægges sagen mod afdøde, for hvem der beskikkes en rettergangsfuldmægtig.

De ovennævnte regler om behandlingen af faderskabssager finder anvendelse på sådanne sager med de tilpasninger, der følger af sagernes særegne karakter. Hvis sagen ikke anlægges mod en fysisk eller juridisk person, kan dommeren eksempelvis overveje at undlade at udarbejde stævning i sagen (§ 275, stk. 1, i retsplejelov for Grønland), og dommeren må overveje, om fysiske eller juridiske personer, der har en retlig interesse i sagen, skal gives mulighed for at indtræde i sagen efter principperne i lovens § 192. Efter denne bestemmelse kan tredjemand, der har en retlig interesse i sagens udfald, indtræde i sagen til støtte for en af parterne. Det er retten, der bestemmer, på hvilken måde den indtrædende skal have adgang til at udtale sig og føre bevis under sagen, og retten kan efter anmodning tillægge eller pålægge den indtrædende sagsomkostninger.

I relation til faderskabssager, hvor en part er afgået ved døden, har Københavns Universitet (Retsgenetisk Afdeling) oplyst, at det anbefalede prøvemateriale til retsgenetisk undersøgelse i faderskabssager er blod eller mundskrab fra levende personer. Andet biologisk materiale fra levende personer kan dog også anvendes. Når afdøde personer inddrages i en retsgenetisk undersøgelse, anbefales det at anvende biologisk materiale fra afdøde, der stammer fra afdødes personlige genstande (tandbørster, barbermaskiner m.v.) eller fra andre genstande, som kan indeholde biologisk materiale fra afdøde, f.eks. kuverter eller fra hospitaler og lign., eller at anvende biologisk materiale fra afdødes nære slægtninge

(børn, forældre eller søskende m.v.). Der henvises endvidere til Vestre Landsrets kendelse af 3. juli 2000, refereret i Ugeskrift for retsvæsen 2000, side 2190, og i Tidsskrift for Familie- og Arveret 2000, side 442/1.

Retsgenetiske undersøgelser (blodprøveudtagning eller mundskrab) kan foretages med de pågældendes accept. Protesterer den pågældende mod at deltage i undersøgelsen, er der hjemmel til at pålægge sagens parter – se oven for – at underkaste sig undersøgelser. Andre personer kan derimod ikke pålægges at underkaste sig sådanne undersøgelser.

Lovens § 275, stk. 2, om beskikkelse af rettergangsfuldmægtig i en faderskabssag giver ikke retten mulighed for at beskikke en rettergangsfuldmægtig for barnet, heller ikke selvom det er barnet, der anlægges faderskabssagen. I stedet kan barnet søge om fri proces efter reglerne i lovens kapitel 21. Efter lovens § 254 har en person efter ansøgning ret til fri proces, hvis personen skønnes at have rimelig grund til at føre proces, juridisk bistand må anses for nødvendig for at føre sagen, og personen ikke uden at lide væsentlige afsavn kan betale de omkostninger, der er forbundet med at antage en juridisk uddannet rettergangsfuldmægtig i sagen. Efter § 1, stk. 3 og 4, i bekendtgørelse nr. 1154 af 5. december 2011 om fri proces i Grønland kan fri proces efter § 254 meddeles, hvis ansøgerens årlige indtægt før skat er 289.000 kr. eller mindre. Lever ansøgeren i et samlivsforhold, kan fri proces meddeles, hvis summen af parrets årlige indtægter er 368.000 kr. eller mindre. Disse indtægtsgrænser forhøjes med 50.000 kr. for hvert barn, som enten bor hos ansøgeren eller i overvejende grad forsørges af denne. Fri proces efter § 254 meddeles som udgangspunkt af Rigsombudsmanden i Grønland.

Efter lovens § 255 kan justitsministeren, når særlige grunde taler for det, efter ansøgning meddele fri proces, selv om betingelserne i § 254, stk. 1, ikke er opfyldt. Dette gælder navnlig i sager, som er af principiel karakter eller af almindelig offentlig interesse, eller som har væsentlig betydning for ansøgerens sociale eller erhvervsmæssige situation.

3.2.2. Regeringens overvejelser

Regeringen ønsker, at faderskabssager, der omfattes af dette lovforslag, behandles så hurtigt og smidigt som muligt. Sagerne skal som udgangspunkt behandles efter reglerne i retsplejeloven for Grønland og i børneloven for Grønland. Det er dog nødvendigt at supplere disse regler på enkelte punkter. Det drejer sig om følgende:

Som udgangspunkt behandles faderskabssager ved moderens hjemting. Det må imidlertid antages, at det som udgangspunkt vil være barnet, der anlægges de omhandlede faderskabssager, og det er derfor naturligt at lade barnets hjemting være afgørende for, hvilken kredsret der skal behandle sagen. Det foreslås samtidig, at barnet skal kunne få behandlet sagen i Grønland, selvom barnet ikke har hjemting i Grønland.

Der ses ikke at være behov for at ændre reglerne om genoptagelse af en faderskabssag. Anmodning om genoptagelse af en faderskabssag skal således fortsat fremsættes over for den ret, der sidst har afsagt dom i sagen, jf. § 278 i retsplejeloven for Grønland.

Retten kan som nævnt efter lovens § 275, stk. 2, beskikke en rettergangsfuldmægtig for moderen eller sagsøgte, hvis der er særlig anledning til det. Retten kan imidlertid ikke efter denne bestemmelse beskikke en rettergangsfuldmægtig for barnet. Da det må antages, at det som udgangspunkt vil være barnet, der anlægges de omhandlede faderskabssager, bør retten også have mulighed for at beskikke en rettergangsfuldmægtig for barnet. Ellers ville barnet skulle ansøge om fri proces efter reglerne i retsplejelovens §§ 254 og 255 – en ansøgning som dog formentlig ville blive imødekommet i ganske mange situationer.

En del af de omhandlede mænd er formentlig afgået ved døden. Denne situation kan ligeledes opstå i andre faderskabssager, og som nævnt ovenfor i afsnit 3.2.1. giver de gældende regler mulighed for at træffe afgørelse om faderskab, selvom den pågældende mand er afgået ved døden. Der ses derfor ikke at være behov for at fastsætte særlige regler om behandlingen og afgørelsen af sådanne sager.

3.2.3. Den foreslåede ordning

Regeringen foreslår, at de omhandlede faderskabssager behandles efter reglerne i retsplejelov for Grønland og i børneloven for Grønland. Dette foreslås præciseret i børneloven. Samtidig foreslås det, at regelsættet suppleres med enkelte bestemmelser, der skal sikre, at sagerne behandles hurtigt og smidigt ud fra de særlige forhold, som de er undergivet. Disse regler indsættes ikke i retsplejelov for Grønland, men i børneloven for Grønland, da reglerne kun vedrører sager om faderskabet til ”juridisk faderløse børn”.

For det første foreslås det, at de omhandlede faderskabssager anlægges ved kredsretten på det sted, hvor barnet har hjemting. Dette skyldes, at det må antages, at det som udgangspunkt vil være barnet, der anlægges de omhandlede faderskabssager. Har barnet ikke hjemting i Grønland, anlægges sagen ved kredsretten på det sted, hvor en mand, som barnet angiver at være dets far, har hjemting, eller, hvis den pågældende mand er afgået ved døden, ved den kredsret, der behandler hans dødsbo. I andre situationer anlægges sagen ved Sermersooq Kredsret, f.eks. hvis den pågældende mand er død, behandlingen af hans dødsbo er afsluttet, og barnet ikke bor i Grønland.

For det andet foreslås det, at retten skal kunne beskikke en rettergangsfuldmægtig for barnet, hvis det er nødvendigt. Barnet behøver således ikke at ansøge særskilt om fri proces efter reglerne i retsplejelovens §§ 254 og 255.

3.3. Arveret

3.3.1. Arverets- og genoptagelsesreglerne i Grønland (Gældende ret)

3.3.1.1. Arveretsreglerne

Af den historiske udredning fremgår det, at efter 1953 er al ny dansk lovgivning gældende for Grønland, medmindre andet følger af den enkelte lov, mens eksisterende dansk lovgivning ikke var gældende for Grønland.

Der var mellem Danmark og Grønland enighed om at prioritere en nyordning af grønlandsk ret på de områder, der var mest betydningsfulde for befolkningen i det daglige liv, herunder bl.a. arveretten.

I den historiske udredning er forhandlingerne forud for 1958-arveloven beskrevet således:

”Spørgsmålet om arveret for børn født uden for ægteskab var (...) bestemt ikke et forhold, som havde haft stor bevågenhed fra grønlandsk side i de foregående årtier, selv om de uægteskabelige børn i Danmark i 1937 havde opnået arveret efter deres retlige fader. Som bebudet af de danske myndigheder var arveloven imidlertid et af de første områder, som blev taget op, og fra 1953-54 bølgede diskussionerne om arveret for børn født uden for ægteskab.

Landsrådets Faderskabsudvalg, som blandt andet skulle formulere et udkast til lov om børns retsstilling for Grønland, var skeptisk over en sådan arveret. På den ene side blev det fremhævet, ”at arveret i disse tilfælde ville forekomme ganske unaturligt for grønlandere, for hvem retten til arv i højere grad end i Danmark var betinget af et ’livsfællesskab’ mere end slægtskab og familieforhold”. På den anden side så man, at arveret var en del af den ønskede retlige ligestilling. Udvalget fandt, at spørgsmålet om en evt. arv skulle ordnes i en kommende arvelov, og at man fra grønlandsk side ville være utilbøjelig til at gennemføre den. Faderskabsudvalgets forslag blev sendt til drøftelse i Statsministeriet – nærmere betegnet det Grønlandske Lovudvalg – sidst i januar 1954. Landshøvdingen kommenterede, at man gerne så en hurtig behandling, så forslaget snarest kunne blive forelagt landsrådet.

I efteråret fik landsrådet tilsendt et udkast til en arvelov for Grønland forfattet af det Grønlandske Lovudvalg under Grønlandsdepartementet. Heller ikke dette forslag gav regler for arveret til børn født uden for ægteskab, som man på dette tidspunkt foretrak at gennemføre sammen med en kommende grønlandsk børnelov. Forslaget kom for sent til, at landsrådet kunne få det oversat og realitetsbehandlet i 1954, så det blev udskudt til det følgende år. I 1955 var der imidlertid fra København kommet et ændringsforslag til arvelovsforslaget, nemlig en § 2, der fastslog, at børn født uden for ægteskab tog arv efter faderen og hans slægt. Fra Grønlandsdepartementet forklarede man, at dette svarede til dansk lovgivning, og i øvrigt var i overensstemmelse med det forslag til børnelov, som man samtidig havde fremsendt. Landsrådet mente, at en så alvorlig ændring krævede, at man fik lejlighed til at drøfte det med vælgerne – og behandlingen blev igen udskudt. En skarp kommentar, formodentlig fra centrale landsrådsmedlemmer forud for landsrådsmødet, efterlyste

en begrundelse for, at Lovudvalget i København foreslog denne ændring i klar modstrid med både faderskabsudvalgets, landshøvdingens og landsdommerens indstilling om ikke at indføre arveret for børn født uden for ægteskab. At det var i overensstemmelse med dansk ret anså man for et helt utilstrækkeligt argument.

I 1956 og 1957 blev arveretten så debatteret i landsrådet. Dens fortalere argumenterede for, at den uægteskabelige byrd ikke var barnets skyld, og at det ikke skulle stilles ringere end ægtebørn. Desuden løb alt for mange mænd fra deres ansvar, og arvereglen ville måske have en præventiv effekt. Endelig ville den kun gælde, når et egentlig faderskab kunne fastslås efter den kommende børnelov, og ikke i forhold til de bidragspligtige.

Modstanden var dog massiv: En sådan arveret ville give anledning til alvorlige problemer for ægteskaberne og de børn, der var født i dem. Mens både hustru og ægtebørn gennem deres hjælp til ’erhvervet’ havde bidraget til at skabe den værdi, der var oparbejdet i et bo, gjaldt det samme ikke de uægteskabelige børn. Mens ægtebørnene var ønskede, var de andre ”avlet ved en tilfældighed”. Det ville true familiens harmoni og stride mod grønlandsk tankegang, hvis de siden skulle have del i arven, som i øvrigt ofte var relativt lille i Grønland. De, der havde spurgt deres vælgere, havde ikke mødt nogen tilslutning til forslaget overhovedet. Landsrådet nedsatte efter debatten i 1956 et udvalg, der skulle foretage en indgående gennemgang af loven. Året efter stemte tre for og ni imod forslaget, som det forelå – og landsrådet nedsatte endnu en gang et udvalg, der skulle udarbejde en alternativ ordlyd til den foreslåede § 2 om arv for børn født uden for ægteskab.

I august 1957 var udvalget klar med en betænkning og et alternativt forslag. Udgangspunktet var, at man havde taget den udbredte modstand mod en ubetinget arveret til efterretning; men omvendt tolkede det sådan, at landsrådet ikke blankt afviste arveretten, når blot den ikke udgjorde en urimelig belastning af mandens eventuelle ægtefælle og -børn. Forslaget slog derfor fast, at:

”Barn uden for ægteskab tager arv efter fader og fædrene frænder som ægtebørn”.

Men også, at:

”Det skal dog af skifteretten kunne bestemmes, at barnets arveret bortfalder, såfremt det på urimelig måde skønnes at stride mod efterlevende ægtefælles og øvrige arvingers tarv, at barnet får del i den efterladte formue.”

Den ny formulering blev vedtaget af et enigt landsråd i 1957, og sagen skulle være landet.

Det var den imidlertid ikke. Da et forslag til Arvelov for Grønland blev fremsat for Folketinget i november samme år, var arveretten for børn født uden for ægteskab igen forsvundet ud af lovtæksten. Det blev i bemærkningerne forklaret dels med den stærke modstand i Grønland og det alterna-

tive forslag herfra; og dels, som tre år tidligere, med at spørgsmålet om arveret burde afklares i sammenhæng med børneloven, som nu var på vej.

Som i landsrådene var den dominerende opfattelse også i Folketinget, at forskellen på danske og grønlandske retsregler skulle nedbrydes, og at børn i og uden for ægteskab ikke længere burde forskelsbehandles. Men også, at der måtte tages behørigt hensyn til grønlandske forhold og ønsker. Den ene af de grønlandske folketingsmænd, Elias Lauf, opsamlede argumentet: Man måtte bort fra forskelsbehandling – men samtidig ikke glemme, ”*at forholdene er helt anderledes end i Danmark og hermed også befolkningens mentalitet. Visse danske regler kan ikke indføres i Grønland uden ændringer*”. Grønlandsministeren opsummerede, at det eneste virkelige stridspunkt vedrørende forslaget til en grønlandsk arvelov tilsyneladende var arveretten for børn født uden for ægteskab. Og dermed sendtes forslaget til udvalgsbehandling.

I udvalget havde man forståelse for de grønlandske betænkeligheder ved den omdiskuterede arveret – men lagde omvendt stor vægt på den. Udvalget anbefalede derfor, at man fulgte landsrådets forslag om, at børn født uden for ægteskab fik arveret, men at den kunne begrænses i visse tilfælde. Derved blev det – omsider. Lovforslaget blev enstemmigt vedtaget den 29. maj 1958. Lovens § 36 gav skifteretten den ønskede mulighed for at begrænse arveretten; dog ikke hvis faren havde sikret barnet ved testamentet, eller barnet havde boet sammen med faderen og dennes familie. Om betingelserne for arveretten bestemte § 5 følgende: ”*Slægtskab mellem fader og barn uden for ægteskab begrunder kun arveret, såfremt faderskabet er fastslået på den i lovgivningen om børn uden for ægteskab foreskrevne måde*”.

Arveretten kunne altså først komme til anvendelse, når og hvis en grønlandsk børnelov introducerede et sådant juridisk faderskab, som endnu ikke fandtes i Grønland. ”

Da børneloven for Grønland trådte i kraft for Vestgrønland den 1. juni 1963, var 1958-arveloven gældende for Grønland. Af lovens § 1, stk. 1, følger det, at en arveladers nærmeste slægtinge er hans afkom (livsarvinger). Ifølge § 5 begrunder slægtskab mellem far og barn uden for ægteskab kun arveret, såfremt faderskabet er fastslået på den i lovgivningen om børn uden for ægteskab foreskrevne måde. Der indtrådte således ingen arveret, så længe der i Grønland ikke var indført regler om fastslåelse af faderskab.

Af bemærkningerne til § 6 i børneloven for Grønland (FT 1961-62, Tillæg A, sp. 1656) fremgår det, at § 5 i 1958-arveloven blev indsat i arveloven, fordi man regnede med, at et forslag til børnelov for Grønland ville blive fremsat forholdsvis kort tid efter arvelovens vedtagelse. Man fandt det imidlertid rigtigt at afvente gennemførelsen af den kommende danske børnelov, dvs. 1960-loven.

Som nævnt ovenfor i afsnit 3.1.2.2. finder bestemmelserne i den grønlandske børnelovs kapitel 1 (faderskab) og kapitel 2 (barnets forsørgelse) med undtagelse af § 5 kun anvendelse, hvor fødslen er sket efter lovens ikrafttræden, jf. lovens § 26, stk. 2, 1. pkt.

Af bemærkningerne til overgangsbestemmelsen i § 26 (FT 1961-62, Tillæg A, sp. 1671-1672) fremgår det, at bestemmelsen svarer til § 22, stk. 2-4, i den danske børnelov, hvor efter fødselstidspunktet er afgørende for anvendelsen af reglerne om barnets status, mens bestemmelserne i øvrigt finder anvendelse på alle retsforhold straks ved lovens ikrafttræden. Da adgangen til at få fastslået faderskab efter børneloven for Grønland kun består, hvor fødslen sker efter lovens ikrafttræden, vil reglen om arveret for børn uden for ægteskab efter 1958-arvelovens § 5 kun finde anvendelse på børn født efter lovens ikrafttræden, da den er knyttet til fastslåelse af faderskabet.

Det fremgår endvidere af bemærkningerne, at under hensyn til det ønskelige i at tilvejebringe retsenhed med det øvrige Danmark inden for børnelovgivningens område havde landsrådet henstillet, at børneloven for Grønland inden for en nærmere fastsat tidsfrist, f.eks. 5 år, blev taget op til revision. Der var dog enighed om, at det måtte være målet, at der kom til at gælde de samme regler om børns retsstilling i hele riget. Dette forekom så selvfølgelig, at man ikke fandt det nødvendigt at indsætte en revisionsbestemmelse som den foreslåede.

Ved ændringen af 1958-arveloven ved lov nr. 154 af 27. maj 1964 (herefter 1964-arveloven) blev der foretaget en revision af 1958-arveloven, således at de ændringer i den gældende retstilstand, som for det øvrige rige blev gennemført ved arveloven af 31. maj 1963, blev indarbejdet i den grønlandske lov med henblik på fortsat bevarelse af retsenhed mellem Danmark og Grønland på dette retsområde.

Reglerne i 1964-arveloven om bl.a. slægtens arveret blev udformet i overensstemmelse med den danske arvelovs bestemmelser, idet man dog havde søgt at bevare den forenkling, som blev opnået ved 1958-arveloven.

1958-arvelovens § 5 blev i 1964-arveloven videreført i § 4, stk. 2, med nogle mindre ændringer. Af § 4, stk. 2, følger det således, at slægtskab mellem far og barn uden for ægteskab kun begrunder arveret, såfremt faderskab er fastslået i overensstemmelse med lov nr. 197 af 16. juni 1962 for Grønland om børns retsstilling eller tilsvarende lovgivning uden for Grønland. Af bemærkningerne til § 4 (FT 1963-64, Tillæg A, sp. 1286-1287) fremgår bl.a., at en bestemmelse, der svarer til den grønlandske lovs § 4 er bortfaldet i den danske arvelov, således at der fremtidig ikke vil være nogen forskel i den arveretlige stilling mellem ægtebarn og dettes slægt og barn uden for ægteskab og dettes slægt. Dette er dog ikke direkte udtalt i den gældende danske lovgivning.

Med 1960-loven var der i Danmark ikke længere mulighed for at dømme en mand som bidragspligtig, men kun adgang

til at statuere faderskab til et barn uden for ægteskab. Loven indeholdt ingen regler om den arveretlige virkning heraf. Den danske arvelov indeholdt heller ikke en sådan regel, men fastslog blot i en overgangsbestemmelse (§ 74) retsstillingen for så vidt angår børn født før den 1. januar 1938. Med hensyn til børn født efter dette tidspunkt var den arveretlige stilling som for ægtebørn, jf. lovens § 80, der bl.a. delvist ophævede arveforordningen af 21. maj 1845 med senere ændringer, herunder lov nr. 134 af 7. maj 1937.

Det fremgår endvidere af bemærkningerne, at der ved formuleringen af § 4, stk. 2, i 1964-arveloven blev taget hensyn til, at domstolene ikke bør være afskåret fra at anerkende slægtskab mellem far og barn uden for ægteskab efter andre regler end den grønlandske børnelov.

Den hidtil gældende begrænsning i arveretten for fader og fædrene frænder, som i den grønlandske arvelov indeholdes i § 4 i den nuværende formulering, er ophævet i den danske lov. Det blev derfor foreslået, at denne ophævelse også blev gennemført for Grønlands vedkommende, men da de grønlandske forhold har motiveret en særlig regel, hvorefter der kan ske begrænsning i den arv, der tilkommer et barn uden for ægteskab, jf. § 36, blev det foreslået, at der til denne bestemmelse blev tilføjet en modsvarende regel om faderens og den fædrene slægts arv efter barn uden for ægteskab.

Med 1964-arveloven blev der ikke ændret på retsstillingen for de børn, som var født uden for ægteskab før børnelovens ikrafttræden.

I overensstemmelse hermed tog Østre Landsret i en dom, der er trykt i Ugeskrift for retsvæsen 1990, side 797, stilling til en interprovinsiel lovkonflikt, der opstod ved skifte af boet efter en mand bosat i Danmark, som i (Vest)Grønland havde anerkendt faderskabet til et barn født i januar 1963. Landsretten fandt, at det forhold, at anerkendelsen af faderskab til et barn uden for ægteskab, som er født i Grønland før den 1. juni 1963, ikke gav barnet arveret efter sin far efter grønlandsk ret, førte til, at den grønlandske anerkendelse ikke kunne tillægges retsvirkning i medfør af den danske arvelovs § 1. Barnet havde derfor ikke arveret efter faderen.

3.3.1.2. Genoptagelsesreglerne

Den grønlandske arvelov indeholder ingen regler om muligheden for at genoptage et allerede afsluttet dødsbo.

Af bemærkningerne til 1958-arveloven (FT 1957-58, Tillæg A, sp. 652-653) fremgår bl.a., at udformningen af bestemmelserne i lovens kapitel 1 og 2 om arveret og testamente i det store og hele fulgte gældende dansk ret – lov nr. 66 af 17. marts 1954 om ændring af arveforordningen (arveklasserne) – samt det danske udkast til arvelov af 1941, som blev udarbejdet af den i 1936 nedsatte arvelovskommission.

Der blev dog i lovforslaget til 1958-arveloven foretaget en vis forenkling, idet enkelte af arvelovsudkastets bestemmelser blev udeladt, selv om de var i overensstemmelse med gældende dansk ret, ud fra den betragtning, at der i et lille

samfund som det grønlandske kun yderst sjældent ville blive brug for dem, og at de i givet fald også uden positive regler herom måtte antages at blive lagt til grund i praksis.

I 1958-arveloven blev der i kapitel 3 og 4 optaget skifteregler, som havde nær tilknytning til de materielle arveregler, som de supplerede og på en måde modificerede. Skiftebestemmelser i dansk ret (retsplejeloven og retsplejeordeningen) blev skrevet sammen i lovforslaget, hvorved administrationen af bestemmelserne skulle lettes. Man mente derimod ikke, at tiden var inde til at gennemføre de mere komplicerede danske skifteregler i Grønland.

Skiftereglerne i 1958-arveloven blev videreført i den gældende 1964-arvelov med enkelte ændringer.

Efter Justitsministeriets oplysninger afgøres anmodninger om genoptagelse af et allerede afsluttet dødsbo på baggrund af forholdets natur og i lyset af de gældende danske regler, som det i forarbejderne til 1958-arveloven er forudsat for anvendelsen af lovens kapitler om arv og testamente. Der foreligger dog ikke en entydig praksis vedrørende genoptagelse af allerede afsluttede dødsboer.

Af den danske dødsboskiftelov, jf. lov nr. 383 af 22. maj 1996 om skifte af dødsboer, følger det, at skifteretten kan genoptage et bo, når det findes påkrævet, navnlig fordi 1) der er fremkommet yderligere aktiver eller passiver, 2) arven er fordelt forkert eller udlodningen er foretaget forkert, 3) der er begået væsentlige fejl i forbindelse med boets behandling, 4) boafgiften eller tillægsboafgiften er beregnet forkert, og en arving eller legatar anmoder derom, 5) boet skal udleveres til en anden behandlingsmåde, eller 6) der i øvrigt foreligger nye oplysninger af væsentlig betydning for boets behandling eller for tredjemands retsstilling, jf. lovens § 103, stk. 1. Skifteretten kan betinge genoptagelse af, at der helt eller delvis stilles sikkerhed for de omkostninger, der er forbundet med genoptagelsen, jf. § 103, stk. 2.

Der foreligger efter Justitsministeriets oplysninger ingen praksis for, om anerkendelse eller fastslåelse af faderskab kan begrunde genoptagelse af et allerede afsluttet dødsbo efter dødsboskiftelovens § 103.

3.3.2. Forholdet til Danmarks internationale forpligtelser

Det har flere gange været overvejet, om den grønlandske arvelovgivning, hvorefter børn født uden for ægteskab før den 1. juni 1963 i Vestgrønland eller før den 1. juli 1974 i Nord- og Østgrønland ikke har arveret efter deres far, er i overensstemmelse med navnlig artikel 8 Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, der er beskrevet ovenfor i afsnit 3.1.3.

I sagen *Brauer mod Tyskland* (dom af 28. maj 2009) fastslog Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol, at Tyskland havde krænket konventionens artikel 14 om forbud mod diskrimination sammenholdt med artikel 8 om ret til respekt for privat- og familieliv, idet det i den konkrete sag ikke kunne anses for sagligt begrundet og i overensstemmelse

med proportionalitetskravet at opretholde en retstilstand, hvorefter visse børn født uden for ægteskab før den 1. juli 1949 ikke havde legal arveret efter deres far.

Som omtalt ovenfor indebærer den grønlandske arvelovgivning ligesom den tyske arvelovgivning i Brauer-dommen en forskelsbehandling af børn født i og uden for ægteskab, idet børn født uden for ægteskab før en bestemt dato i modsætning til børn født inden for ægteskab ikke har legal arveret efter deres far. Forskelsbehandlingen omfatter børn født frem til henholdsvis 1. juni 1963 (i Vestgrønland) og 1. juli 1974 (i Nord- og Østgrønland). Som følge af disse forskellige skæringsdatoer foreligger der endvidere en territorial forskelsbehandling, hvorefter børn født uden for ægteskab i Vestgrønland mellem 1. juni 1963 og 1. juli 1974 er bedre stillet arveretligt end børn født uden for ægteskab i Nord- og Østgrønland i samme periode.

Hertil kommer, at skifteretten i medfør af den grønlandske arvelovs § 36 kan bestemme, at udlæg af arv til et barn født uden for ægteskab efter faderen og dennes slægt kan begrænses i det omfang, det på urimelig måde skønnes at stride mod en efterlevende ægtefælles eller øvrige arvingers tarv, at barnet får del i den efterladte formue. På samme måde kan arven efter barnet begrænses for faderen og dennes slægt. Bestemmelsen finder dog ikke anvendelse, hvis barnet har været optaget i faderens hjem, eller arveladeren ved testamente har truffet anden bestemmelse.

En række af de argumenter, som Domstolen lagde vægt på i Brauer-dommen, må antages også at gøre sig gældende i forhold til vurderingen af den grønlandske arvelovgivning. Det gælder navnlig det principielle spørgsmål om, at hensynet til ligestilling mellem børn født i og uden for ægteskab i dag må anses for vigtigere end hensynet til beskyttelsen af den berettigede forventning hos afdøde og dennes familie, og synspunktet om at ny dna-teknologi indebærer, at der ikke længere er de samme praktiske vanskeligheder forbundet med at fastslå faderskab. Hertil kommer, at det er særdeles vanskeligt sagligt at begrunde, at der gælder forskellige regler afhængigt af, hvor og hvornår et barn er født uden for ægteskab i riget.

Set i lyset af Domstolens generelle betragtninger i Brauer-dommen om ligestilling mellem børn født i og uden for ægteskab, er der således meget, der taler for, at Domstolen i en eventuel klagesag vil finde, at den grønlandske arvelovgivning for så vidt angår ”juridisk faderløse børn” ikke er i overensstemmelse med konventionens artikel 14 sammenholdt med artikel 8.

Det er dog en betingelse herfor, at der i den konkrete klagesag foreligger et familie- eller privatliv i konventionens forstand. Domstolen har således i *Haas mod Nederlandene* (dom af 13. januar 2004) udtrykkeligt fastslået, at et barns arverberettigelse efter en biologisk forælder forudsætter, at der har været et familie- eller privatliv mellem barnet og den pågældende forælder. Såfremt dette ikke kan dokumenteres, vil en efterfølgende påstand om barnets biologiske tilknyt-

ning til den afdøde forælder ikke være tilstrækkelig til, at den manglende arverberettigelse vil udgøre en krænkelse af konventionen.

I Brauer-dommen anså Domstolen denne betingelse for opfyldt og anførte som begrundelse herfor, at faderen havde anerkendt klageren som sin datter, og at han efterfølgende havde haft regelmæssig kontakt med hende. Domstolen tog alene stilling til, om der forelå et familieliv, og fremhævede i den forbindelse eksistensen af reelle personlige bånd mellem faderen og barnet som et afgørende moment. Domstolen nævnte derimod ikke, hvad der skal til for, at der foreligger et privatliv, men det må antages, at det som minimum vil kræve, at faderskabet til barnet er blevet anerkendt eller fastslået inden faderens død.

Det må anses for sandsynligt, at det i eventuelle klagesager vedrørende den grønlandske arvelovgivning i en række tilfælde vil kunne godtgøres, at der har været et tilstrækkeligt omfang af kontakt imellem faderen og barnet til, at der kan siges at foreligge et familieliv i konventionens forstand. For det tilfælde, at en mand inden sin død i forbindelse med en bidragspligtprocedure efter den tidligere lovgivning for Grønland måtte være blevet betragtet som eller have vedkendt sig at være far til barnet, må det tillige forventes, at Domstolen vil anse dette for tilstrækkeligt til, at der kan siges at foreligge et privatliv i konventionens forstand, selv om der ikke i de senere år måtte have været nogen kontakt mellem faderen og barnet. I begge tilfælde vil det pågældende barn skulle have arveret efter faderen.

Endelig bemærkes det, at det ikke efter Domstolens praksis kræves, at en ændring af arvereglerne skal ske med tilbagevirkende kraft.

3.3.3. Regeringens overvejelser

Gennemgangen af den grønlandske arvelovgivning ovenfor i afsnit 3.3.1. viser, at slægtskab mellem far og barn født uden for ægteskab kun begrundes arveret, hvis faderskabet er fastslået efter reglerne i børneloven for Grønland. Denne lov trådte i kraft for Vestgrønland den 1. juni 1963 og for Nord- og Østgrønland den 1. juli 1974, jf. afsnit 1.2. Børn født uden for ægteskab før de nævnte datoer i henholdsvis Vest eller Nord- og Østgrønland har som følge heraf ikke arveret efter deres far eller hans slægt, ligesom hverken faderen eller hans slægt har arveret efter barnet.

Gennemgangen viser desuden, at børn født uden for ægteskab, som har arveret efter deres far, arveretligt er stillet anderledes, end børn født i ægteskab, idet arveretten i medfør af den grønlandske arvelovs § 36 kan begrænses for børn født uden for ægteskab i det omfang, skifteretten skønner, at det på urimelig måde strider mod efterlevende ægtefælles eller øvrige arvingers tarv, at barnet får del i den efterladte formue.

Regeringen har overvejet, om det er muligt at ligestille børn født før børneloven for Grønlands ikrafttræden med børn født efter børneloven for Grønlands ikrafttræden i relation til

arveret. Regeringen har endvidere i den forbindelse overvejet en generel arveretlig ligestilling af børn født i og uden for ægteskab. Imod sådan ligestilling kan anføres, at det kan være indgribende over for den mand, der måtte blive dømt som far til et af de omhandlede børn, samt for den pågældende mands øvrige familie. Det er dog regeringens opfattelse, at et barns interesse i at kunne få fastslået, hvem dets far er, og på lige fod med børn født i ægteskab få arveret efter den pågældende mand vejer tungest.

En del af de pågældende mænd er formentlig afgået ved døden, og den formue, de efterlod sig, er blevet fordelt blandt deres arvinger. En genoptagelse af dødsboet ville bl.a. have den virkning, at arvingerne skulle tilbagebetale (en del af) deres arv til boet. Det er derfor regeringens opfattelse, at de foreslåede regler ikke i sig selv bør medføre pligt til at genoptage et afsluttet dødsbo.

Som nævnt ovenfor i afsnit 3.3.1.2. afgøres anmodninger om genoptagelse af et allerede afsluttet dødsbo efter Justitsministeriets oplysninger på baggrund af forholdets natur og i lyset af de gældende danske regler, som det i forarbejderne til 1958-arveloven er forudsat for anvendelsen af lovens kapitler om arv og testamenter. Der ses således ikke at være en entydig praksis vedrørende genoptagelse af allerede afsluttede dødsboer.

Det er på denne baggrund regeringens opfattelse, at det dermed ikke kan afvises, at allerede afsluttede dødsboer vil kunne blive genoptaget som følge af et efterfølgende fastslået faderskab, medmindre der indsættes en regel om, at faderskab, der er fastslået efter den foreslåede § 23 a i børneloven for Grønland (lovforslagets § 1, nr. 4), ikke i sig selv skal kunne begrunde genoptagelse af et dødsbo, der allerede er afsluttet.

3.3.4. Den foreslåede ordning

Det foreslås, at § 4, stk. 2, i den grønlandske arvelov ophæves, således at arveret for børn født i Grønland fremover alene skal afgøres på baggrund af lovens § 1, ligesom det er tilfældet med den danske arvelov. Dermed ligestilles børn født i og uden for ægteskab generelt, idet arveret vil indtræde på baggrund af slægtskab i medfør af den til enhver tid gældende grønlandske familielovgivning eller tilsvarende lovgivning uden for Grønland.

Det foreslås endvidere, at § 36 i den grønlandske arvelov ophæves, således at skifteretten ikke fremover vil kunne bestemme, at udlæg af arv til et barn født uden for ægteskab efter faderen og dennes slægt kan begrænses i det omfang, det på urimelig måde skønnes at stride mod en efterlevende ægtefælles eller øvrige arvingers tarv, at barnet får del i den efterladte formue. Ligeledes vil arv efter barnet til faderen eller hans slægt heller ikke fremover kunne begrænses.

Det foreslås endvidere, at faderskab fastslået efter § 23 a i børneloven for Grønland (lovforslagets § 1, nr. 4) ikke skal kunne begrunde genoptagelse af et dødsbo, der er afsluttet på det tidspunkt, hvor faderskabssagen blev anlagt, eller

hvor anmodning om genoptagelse af en afsluttet faderskabssag blev fremsat.

Herved sikres det, at arvinger ikke skal fralægge sig den eventuelle berigelse, de har opnået ved modtagelse af arv fra allerede afsluttede dødsboer.

De øvrige retsvirkninger af faderskabet, herunder muligheden for at tage faderens navn, vil derimod være gældende, selv om behandlingen af dødsboet måtte være afsluttet. Faderskabet vil endvidere begrunde fuld arveret i fremtidige dødsboer, herunder et afsluttet dødsbo, som af andre årsager genoptages.

4. Ajourføring af den familieretlige lovgivning for Grønland

Grønlands Selvstyre har anmodet om, at der gennemføres en general ajourføring af den familieretlige lovgivning for Grønland. Social-, Børne- og Integrationsministeriet er i færd med at udarbejde udkast til de anordninger m.v., hvorved de familieretlige love, der ikke gælder for Grønland, sættes i kraft for Grønland. Dette omfatter bl.a., at 2001-loven sættes i kraft for Grønland til afløsning for faderskabsreglerne i børneloven for Grønland. Det vil i den forbindelse blive sikret, at den foreslåede løsning på de juridisk faderløse børn retlige status kan fortsætte.

5. Ligestillingsmæssige konsekvenser

Målgruppen for forslaget er ”juridisk faderløse børn” i Grønland, uanset barnets køn. Det er retstillingen for disse børn, som forslaget skal forbedre ved at give dem mulighed for at rejse faderskabssag.

Med forslaget søges endvidere tilvejebragt ligestilling mellem mænd og kvinder med hensyn til fastslåelse af juridisk forældreskab til ”juridisk faderløse børn” i Grønland.

Samtidig søges der tilvejebragt ligestilling i relation til retsvirkningerne af faderskab, der er fastslået efter de foreslåede regler, idet faderskab vil give ”juridisk faderløse børn” mulighed for at tage deres fars og hans slægts efternavn på samme måde, som de kan tage deres mors og hendes slægts efternavn, jf. ovenfor i afsnit 3.1.2.2. Faderskabet vil også gøre ”juridisk faderløse børn” arveberettigede efter deres far og hans slægt på samme måde, som de er arveberettigede efter deres mor og hendes slægt, jf. ovenfor i afsnit 3.3.4. Faderskab kan dog ikke begrunde genoptagelse af et dødsbo, der var afsluttet på det tidspunkt, hvor faderskabssagen blev anlagt, eller hvor anmodningen om genoptagelse af en afsluttet faderskabssag blev fremsat. Som det fremgår af afsnit 3.3.3. skyldes dette hensynet til arvingerne i dødsboet.

6. Økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige

Lovforslaget har ikke økonomiske eller administrative konsekvenser for grønlandske myndigheder, bortset fra besvarelse af eventuelle henvendelser fra domstolene om ældre sagsakter til brug for behandlingen af faderskabssagerne.

Med lovforslaget får et barn, der er født uden for ægteskab, før børneloven for Grønland trådte i kraft, mulighed for at anmode om rejsning af sag om, hvem der er dets far. Sådanne børn er i dag afskåret fra at rejse faderskabssag, fordi de ikke er omfattet af børneloven for Grønland.

Forslaget vil derfor medføre, at domstolene i Grønland skal behandle et antal faderskabssager, der ikke vil kunne rejses i dag. Dette vil medføre merudgifter til domstolene til behandlingen af disse sager, herunder lovbundne udgifter til fri proces og retsgenetiske undersøgelser. Hertil kommer en engangsudgift til en uddannelsesindsats over for relevante medarbejdere ved domstolene. Udgifterne hertil afholdes inden for de eksisterende rammer.

7. Økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslevet

Lovforslaget skønnes ikke at have økonomiske og administrative konsekvenser af betydning for erhvervslevet.

8. Administrative konsekvenser for borgerne

Med lovforslaget får et barn, der er født uden for ægteskab, før børneloven for Grønland trådte i kraft, mulighed for at anmode om rejsning af sag om, hvem der er dets far. Sådanne børn er i dag afskåret fra at rejse faderskabssag, fordi de ikke er omfattet af børneloven for Grønland.

Med lovforslaget får også et barn, der er født uden for ægteskab, efter børneloven for Grønland trådte i kraft, og hvis fa-

12. Samlet vurdering af lovforslagets konsekvenser

	Positive konsekvenser/mindre udgifter	Negative konsekvenser/merudgifter
Økonomiske konsekvenser for stat, regioner og kommuner	Ingen	Ingen
Administrative konsekvenser for det offentlige	Ingen	Ingen
Økonomiske konsekvenser for erhvervslevet m.v.	Ingen	Ingen
Administrative konsekvenser for erhvervslevet m.v.	Ingen	Ingen
Administrative konsekvenser for borgerne	Juridisk faderløse børn får mulighed for at anlægge faderskabssag.	Ingen
Miljømæssige konsekvenser	Ingen	Ingen
Forholdet til EU-retten	Forslaget indeholder ingen EU-retlige aspekter	

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser

Til § 1

Lov for Grønland om børns retsstilling

Til nr. 1 (§ 5, stk. 3)

Efter §§ 2 og 3 i børneloven for Grønland anses et barn, der kan være avlet under moderens ægteskab, som barn af ægteanden. Det samme gælder et barn, der fødes, efter at mo-

derskabssag er afgjort ved, at en mand eller flere mænd er anset som bidragspligtig(e) over for barnet, mulighed for at anmode om genoptagelse af faderskabssagen, også selvom genoptagelsesbetingelserne i § 278, stk. 1, i retsplejeloven for Grønland ikke er opfyldt.

Med forslaget kan sådanne anmodninger også indgives af barnets dødsbo eller af barnets mor eller hendes dødsbo.

Ansvar for at fremskaffe de oplysninger, der er nødvendige for behandlingen af disse faderskabssager påhviler den ret, der behandler sagen. Hvis det er nødvendigt, kan retten beskikke en rettergangsfuldmægtig for barnet.

9. Miljømæssige konsekvenser

Lovforslaget indeholder ingen miljømæssige konsekvenser.

10. Forholdet til EU-retten

Lovforslaget indeholder ikke EU-retlige aspekter.

11. Hørte myndigheder, organisationer m.v.

Et udkast til lovforslaget har været sendt i høring hos Naalakkersuisut (Formandens Departement), Grønlands Landsret, Retten i Grønland, Domstolsstyrelsen, Rigsombudsmanden i Grønland og Institut for Menneskerettigheder.

deren har indgået ægteskab, men som må være avlet forinden. Lovens § 5, stk. 1, giver dog ægteanden mulighed for at anlægge sag om hans faderskab til barnet. Bestemmelsens stk. 2 fastlægger frister for anlæggelse af en sådan faderskabssag. Efter § 5, stk. 3, kan landsdommeren dog under de i retsplejelovens kap. 4 C § 10, stk. 4, angivne betingelser tillade, at sag anlægges efter udløbet af fristerne i stk. 2. Bestemmelsen i kap. 4 C § 10, stk. 4, blev ophævet ved ikraftsættelse af den nye retsplejelov for Grønland (lov nr. 305 af 30. april 2008) den 1. januar 2010. Bestemmelsen i retsple-

jelovens kap. 4 C § 10, stk. 4, er med redaktionelle ændringer videreført i § 278, stk. 4, i den nye retsplejelov for Grønland, uden at henvisningen til bestemmelsen i § 5, stk. 3, i børneloven for Grønland blev ændret. Ved forslaget sikres henvisning til den rette bestemmelse i retsplejelov for Grønland.

Til nr. 2 (§ 6, stk. 2)

Efter § 6, stk. 1, i børneloven for Grønland anses den, der har haft samleje med moderen inden for avlingstiden, som far til et barn, der er født uden for ægteskab. Dette gælder dog ikke, når der foreligger omstændigheder, der gør det tvivlsomt, om den pågældende er far til barnet. I situationer, hvor ingen anses som fader til barnet, bliver den mand eller de mænd, der har haft samleje med moderen inden for avlingstiden, efter § 6, stk. 2, at anse som bidragspligtige over for barnet. Dette gælder dog ikke, når der foreligger omstændigheder, der udelukker, at barnet kan være avlet af den pågældende mand.

Som det fremgår af de almindelige bemærkninger, afsnit 3.1.4., mener regeringen at tiden er løbet fra denne bestemmelse. Det foreslås derfor, at bestemmelsen ophæves. Herefter vil udfaldet af en faderskabssag enten være, at en mand anses som far til barnet, eller at ingen anses som far til barnet.

Til nr. 3 (§ 10, stk. 2)

Overøvrighedens opgaver efter børneloven for Grønland varetages i dag af Rigsombudsmanden i Grønland. Det foreslås, at § 10, stk. 2, ændres i overensstemmelse hermed.

Til nr. 4 (§ 23 a)

Det foreslås, at der i børneloven for Grønland indsættes en ny bestemmelse – § 23 a – der giver et juridisk faderløst barn adgang til at anlægge sag om sit faderskab, og som fastlægger reglerne for behandlingen af sådanne sager. Retsvirkningerne af faderskab, der er resultatet af faderskabssager, der behandles efter de foreslåede muligheder, er beskrevet i de almindelige bemærkninger, afsnit 3.1.4. og 3.3.1.1.

Den foreslåede § 23 a, stk. 1, omhandler adgangen for et barn, der er født uden for ægteskab, før børneloven for Grønland trådte i kraft, til at anlægge sag om faderskab. Disse juridisk faderløse børn er i dag afskåret fra at rejse faderskabssag, fordi de ikke er omfattet af børneloven for Grønland, der efter § 26, stk. 2, ikke omfatter børn, der er født uden for ægteskabet inden lovens ikrafttræden. Loven trådte i kraft for Vestgrønland den 1. juni 1963 og for Nord- og Østgrønland den 1. juli 1974. Som det fremgår af de almindelige bemærkninger, afsnit 3.1.4., ønsker regeringen at give disse børn mulighed for at anlægge sag om faderskabet til dem. For at føre dette ud i livet foreslås det, at børn født uden for ægteskab i Grønland kan rejse faderskabssag, selvom de ikke er omfattet af børneloven for Grønland.

Reglerne om behandlingen af de omhandlede faderskabssager findes i de foreslåede bestemmelser i stk. 3-5, jf. nedenfor.

Efter den foreslåede bestemmelse i stk. 1 er det barnet, der kan anmode om rejsning eller genoptagelse af en faderskabssag. I § 23 a, stk. 2, foreslås det, at sådanne anmodninger også kan indgives af barnets dødsbo eller af barnets mor eller hendes dødsbo. Denne bestemmelse svarer delvist til § 456 e i retsplejeloven for Danmark. Efter denne bestemmelse er sagens parter bl.a. barnet eller dets dødsbo og moderen eller hendes dødsbo. En tilsvarende bestemmelse findes i dag ikke i retsplejeloven for Grønland, men den påtænkes indsat i loven i forbindelse med ajourføringen af den familieretlige lovgivning for Grønland, jf. de almindelige bemærkninger, afsnit 4.

I § 23 a, stk. 3, foreslås det, at bestemmelserne om faderskab til børn uden for ægteskab i kapitel 1 i børneloven for Grønland og bestemmelserne om sager om faderskab i retsplejelov for Grønland finder anvendelse på ovennævnte sager. Disse bestemmelser foreslås suppleret af de foreslåede bestemmelser i stk. 4 og 5. Der henvises til de almindelige bemærkninger, afsnit 3.2.2. og 3.2.3.

Faderskabssager behandles som udgangspunkt ved moderens hjemting (bopæl), jf. § 273 i retsplejelov for Grønland. Det må imidlertid antages, at det som udgangspunkt vil være barnet, der anlægger de omhandlede faderskabssager, og det er derfor naturligt at lade barnets hjemting være afgørende for, hvilken kredsret der skal behandle sagen. Det foreslås derfor i § 23 a, stk. 4, at faderskabssagen anlægges ved kredsretten på det sted, hvor barnet har hjemting. Har barnet ikke hjemting i Grønland, anlægges sagen ved kredsretten på det sted, hvor en mand, som barnet angiver at være dets far, har hjemting, eller, hvis den pågældende mand er afgang ved døden, ved den kredsret, der behandler hans dødsbo. Hvis der ikke er værneting for sagen efter disse 2 bestemmelser, anlægges den ved Sermersooq Kredsret.

Hvis der er særlig anledning til det, kan retten efter § 275, stk. 2, i retsplejelov for Grønland under en faderskabssag beskikke en rettergangsfuldmægtig for moderen eller sagsøgte, men retten kan ikke beskikke en rettergangsfuldmægtig for barnet. Som nævnt må det antages, at det som udgangspunkt vil være barnet, der anlægger de omhandlede faderskabssager, og retten bør derfor også have mulighed for at beskikke en rettergangsfuldmægtig for barnet. I § 23 a, stk. 5, foreslås det således, at retten kan beskikke en rettergangsfuldmægtig for et barn, der rejser en faderskabssag, der er omfattet af den foreslåede nye bestemmelse i § 23 a, stk. 1, hvis det er nødvendigt.

Til § 2

Arvelov for Grønland

Til nr. 1 (§ 4, stk. 2)

Det følger af den gældende bestemmelse i § 4, stk. 2, i 1964-arveloven, at slægtskab mellem far og barn født uden for ægteskab kun begrundes arveret, såfremt faderskab er fastslået i overensstemmelse med lov nr. 197 af 16. juni 1962 for Grønland om børns retsstilling eller tilsvarende lovgivning uden for Grønland.

Da det overordnede formål med lovforslaget er at forbedre retsstillingen for børn født uden for ægteskab i Grønland og at sikre, at faderskab fastslået efter § 23 a i børneloven for Grønland, som affattet ved lovforslagets § 1, nr. 4, eller fastslået efter lovforslagets § 4 skal kunne medføre arveret, foreslås § 4, stk. 2, ophævet. Dette indebærer, at arveret fremover vil indtræde på baggrund af slægtskab i medfør af den til enhver tid gældende grønlandske lovgivning på det familieretlige område eller tilsvarende lovgivning uden for Grønland.

Til nr. 2 (§ 36)

Det følger af den gældende bestemmelse i § 36 i 1964-arveloven, at skifteretten under et skifte kan bestemme, at udlæg af arv til et barn født uden for ægteskab efter faderen og dennes slægt kan begrænses i det omfang, det på urimelig måde skønnes at stride mod en efterlevende ægtefælles eller øvrige arvingers tarv, at barnet får del i den efterladte formue. På samme måde kan arven efter barnet begrænses for faderen og dennes slægt. Bestemmelsen finder dog ikke anvendelse, hvis barnet har været optaget i faderens hjem, eller arveladeren ved testamente har truffet anden bestemmelse.

Bestemmelsen, der i øvrigt ikke har noget modstykke i den nugældende danske arvelov, foreslås ophævet, da den ikke er forenelig med den arveretlige ligestilling af børn født i og uden for ægteskab i Grønland, som er en del af formålet med lovforslaget.

Til § 3

Ikrafttrædelse

Det foreslås, at loven træder i kraft den 1. januar 2014.

Til §§ 4 og 5

Overgangsbestemmelser

Bestemmelsen i § 4 omhandler adgangen til at anmode om genoptagelse af en sag om faderskabet til et barn født uden for ægteskab efter ikrafttrædelsen af børneloven for Grønland, hvis faderskabssag er afgjort ved, at der ikke er fastslået et faderskab, men ved, at en mand eller flere mænd alene er anset som bidragspligtig(e) over for barnet efter § 6, stk. 2, i børneloven for Grønland. Denne gruppe af børn kan kun få faderskabssagen genoptaget, hvis betingelserne i § 278, stk. 1, i retsplejelov for Grønland er opfyldt, hvilket kræver, at barnet sandsynliggør, at dommen bygger på urigtige forudsætninger, og at nye oplysninger vil føre til en ændret afgørelse. På grund af disse betingelser for genoptagelse kan der forekomme situationer, hvor et af de omhandlede børn

udelukkes fra at søge genoptagelse af en faderskabssag. Som det fremgår af de almindelige bemærkninger, afsnit 3.1.4., ønsker regeringen at give disse børn mulighed for at få deres faderskabssag genoptaget. For at føre dette ud i livet foreslås det i § 4, stk. 1, at sådanne sager kan genoptages, selvom de almindelige betingelser om genoptagelse af en faderskabssag i retsplejelovens § 278, stk. 1, ikke er opfyldt.

Det bemærkes, at § 6, stk. 2, om bidragspligt i børneloven for Grønland foreslås ophævet, jf. forslagets § 1, nr. 2.

I stk. 2-4 foreslås det, at barnets dødsbo og barnets mor eller hendes dødsbo ligeledes skal kunne fremsætte anmodning efter stk. 1, at bestemmelserne om faderskab til børn født uden for ægteskab i kapitel 1 i lov for Grønland om børns retsstilling og bestemmelserne om sager om faderskab i retsplejelov for Grønland skal finde tilsvarende anvendelse på en sag efter stk. 1, og at retten skal have mulighed for at beskikke en rettergangsfuldmægtig for et barn, der fremsætter anmodning efter stk. 1, hvis det er nødvendigt. Disse bestemmelser svarer til bestemmelserne i § 23 a, stk. 2, 3 og 5, i børneloven for Grønland, jf. lovforslagets § 1, nr. 4.

Det foreslås endvidere, at der i lovforslaget indsættes en overgangsregel i § 5, hvorefter faderskab, der er fastslået efter § 23 a i børneloven for Grønland, som affattet ved lovforslagets § 1, nr. 4, eller efter lovforslagets § 4 ikke kan begrunde genoptagelse af et dødsbo, der er afsluttet på det tidspunkt, hvor sag om faderskabet blev anlagt, eller hvor anmodning om genoptagelse af en afsluttet faderskabssag blev fremsat.

Det er efter bestemmelsen afgørende, om tidspunktet for anlæggelse af faderskabssag eller anmodning om genoptagelse af en faderskabssag ligger forud for datoen for dødsboets afslutning. Datoen for afslutningen af et dødsbo er i dødsboer, der behandles som privat eller offentligt skifte, datoen for nulstilling af kontiene i dødsboet, hvilket vil sige den dag, hvor udbetaling af pengebeløb eller udlevering af ting finder sted efter kredsdommerens tilladelse. Afslutningsdatoen er i små boer efter kapitel 8 i 1964-arveloven den dag, hvor boet blev udleveret til afdødes "nærmeste".

Den foreslåede bestemmelse indebærer, at faderskab efter de foreslåede regler i forslaget ikke i sig selv kan begrunde genoptagelse af et afsluttet dødsbo. En sådan genoptagelse ville bl.a. have den virkning, at arvingerne muligvis skulle fratægge sig (en del) af den berigelse, de har opnået ved modtagelsen af arven.

Et faderskab fastslået efter de foreslåede regler i forslaget vil derimod begrunde (lige) arveret i verserende og fremtidige dødsboer efter § 1 i 1964-arveloven, herunder i et afsluttet dødsbo, som af andre årsager genoptages. Som eksempel på arveret i et fremtidigt dødsbo kan nævnes det tilfælde, hvor en efterlevende (bedste)forælder har arvet faderen – forud for fastslåelse af faderskabet – fordi han ikke har efterladt sig (andre) børn eller en ægtefælle. Barnet vil herefter

ter kunne arve den efterlevende (bedste)forælder, når (bedste)forælderen afgår ved døden. Et andet eksempel er det tilfælde, hvor en efterlevende ægtefælle sidder i uskiftet bo efter faderen forud for fastslåelse af faderskabet. Barnet vil efter fastslåelse af faderskabet arve på lige fod med sine (halv)søskende, når det uskiftede bo efter faderen skiftes.

De øvrige retsvirkninger af faderskabet, herunder muligheden for at tage faderens navn, vil derimod være gældende, uanset om dødsboet efter faderen måtte være afsluttet.

Lovforslaget sammenholdt med gældende lov

<i>Gældende formulering</i>	<i>Lovforslaget</i>
	§ 1
	I lov nr. 197 af 16. juni 1962 for Grønland om børns retsstilling foretages følgende ændringer:
§ 5. Sag om faderskab til de i §§ 2-3 omhandlede børn kan rejses af ægtemanden, moderen, barnet eller en for barnet beskikket værge.	1. § 5, <i>stk. 3</i> , affattes således:
<i>Stk. 2.</i> Sagen skal af ægtemanden anlægges inden 1 år efter, at han er kommet til kundskab om de omstændigheder, der antages at kunne begrunde en fralæggelse af faderskabet, og senest 5 år efter barnets fødsel.	» <i>Stk. 3.</i> Når betingelserne i § 278, <i>stk. 4</i> , i retsplejelov for Grønland er opfyldt, kan landsdommeren ved Grønlands Landsret tillade, at sagen anlægges efter udløbet af fristerne i <i>stk. 2.</i> «
<i>Stk. 3.</i> Under de i retsplejeloven kap. 4 C § 10, <i>stk. 4</i> , angivne betingelser kan landsdommeren dog tillade, at sag anlægges efter udløbet af de i <i>stk. 2</i> nævnte frister.	2. § 6, <i>stk. 2</i> , ophæves.
§ 6. Som fader til et barn uden for ægteskab anses den, der har haft samleje med moderen inden for avlingstiden, medmindre der foreligger omstændigheder, som gør det tvivlsomt, om den sagsøgte er far til barnet.	3. I § 10, <i>stk. 2</i> , ændres »Overøvrigheden« til: »Rigsombudsmanden«.
<i>Stk. 2.</i> Kan ingen anses som fader til barnet, bliver den eller de, der har haft samleje med moderen inden for avlingstiden, uden at der foreligger omstændigheder, der udelukker, at barnet kan være frugten heraf, at anse som bidragspligtig.	4. Efter § 23 indsættes:
§ 10. Det påhviler moderen til et barn uden for ægteskab at oplyse, hvem der er eller kan være fader til barnet.	»§ 23 a. Et barn, der er født uden for ægteskab i Vestgrønland før den 1. juni 1963 eller i Nord- eller Østgrønland før den 1. juli 1974, kan uanset § 26 anlægge sag om faderskab.
<i>Stk. 2.</i> Overøvrigheden kan fritage moderen for den i <i>stk. 1</i> omhandlede oplysningspligt, medmindre det anses for stridende mod barnets tarv, at faderskabet ikke oplyses.	<i>Stk. 2.</i> Barnets dødsbo og barnets mor eller hendes dødsbo kan ligeledes anlægge sag efter <i>stk. 1</i> .
	<i>Stk. 3.</i> Bestemmelserne om faderskab til børn uden for ægteskab i lovens kapitel 1 og bestemmelserne om sager om faderskab i retsplejelov for Grønland finder anvendelse på en sag efter <i>stk. 1</i> , jf. dog <i>stk. 4</i> og 5.
	<i>Stk. 4.</i> Sag efter <i>stk. 1</i> anlægges ved kredsretten på det sted, hvor barnet har hjemting. Har barnet ikke hjemting i Grønland, anlægges sagen ved kredsretten på det sted, hvor en mand, som barnet angiver at være dets far, har hjemting, eller, hvis den pågældende mand er afgået ved døden, ved den kredsret, der behandler hans dødsbo. Hvis der ikke er værneting for sagen efter 1. og 2. pkt., anlægges den ved Sermer-soq Kredsret.

Stk. 5. Hvis det er nødvendigt, kan retten beskikke en rettergangsfuldmægtig for et barn, der anlægger sag efter stk. 1.«

§ 2

I arvelov for Grønland, lov nr. 154 af 27. maj 1964, foretages følgende ændringer:

1. § 4, stk. 2, ophæves.

§ 4. Adoption begrunder samme arveretlige stilling som virkeligt slægtskab, medmindre andet følger af reglerne i adoptionslovgivningen.

Stk. 2. Slægtskab mellem fader og barn uden for ægteskab begrunder kun arveret, såfremt faderskab er fastslået i overensstemmelse med lov nr. 197 af 16. juni 1962 for Grønland om børns retsstilling eller tilsvarende lovgivning uden for Grønland.

§ 36. Det skal af skifteretten under skiftet kunne bestemmes, at udlæg af arv til barn født uden for ægteskab efter fader og fædrene frænder begrænses i det omfang, det på urimelig måde skønnes at stride mod efterlevende ægtefælles eller øvrige arvingers tarv, at barnet får del i den efterladte formue.

Stk. 2. Ved skifte efter barn uden for ægteskab kan skifteretten på samme måde begrænse faderens og den fædrene slægts arv.

Stk. 3. Disse bestemmelser finder dog ikke anvendelse, hvis barnet har været optaget i faderens hjem, eller hvis arveladeren ved testamente har truffet modstående bestemmelse.

2. § 36 ophæves.

§ 3

Loven træder i kraft den 1. januar 2014.

§ 4

Stk. 1. Et barn, hvis faderskabssag efter den hidtil gældende bestemmelse i § 6, stk. 2, i lov for Grønland om børns retsstilling er afgjort ved, at en mand eller flere mænd er anset som bidragspligtig, kan uanset § 278, stk. 1, i retsplejelov for Grønland fremsætte anmodning om genoptagelse af faderskabssagen.

Stk. 2. Barnets dødsbo og barnets mor eller hendes dødsbo kan ligeledes fremsætte anmodning efter stk. 1.

Stk. 3. Bestemmelserne om faderskab til børn født uden for ægteskab i kapitel 1 i lov for Grønland om børns retsstilling og bestemmelserne om sager om faderskab i retsplejelov for Grønland finder tilsvarende anvendelse på en sag efter stk. 1, jf. dog stk. 4.

Stk. 4. Hvis det er nødvendigt, kan retten beskikke en rettergangsfuldmægtig for et barn, der fremsætter anmodning efter stk. 1.

§ 5

Faderskab, der er fastslået efter lovens § 1, nr. 4, eller § 4, kan ikke begrunde genoptagelse af et dødsbo, der er afsluttet på det tidspunkt, hvor sag om faderskabet blev anlagt, eller

hvor anmodning om genoptagelse af en afsluttet faderskabs-
sag blev fremsat.